

Αντί προλόγου

Αγαπητά μέλη,

είναι με ιδιαίτερη χαρά που ο ΚΟΕΔ προχωρεί στην έκδοση ενός ακόμα δελτίου τόσο σύντομα μετά το προηγούμενο. Είναι πια γεγονός πως το προς δημοσίευση υλικό που έχει στη διάθεσή της η εκδοτική επιτροπή κάθε φορά γίνεται ολοένα και πιο πλούσιο και προπαντός ποιοτικότερο. Ευχαριστούμε θερμά όσους ανταποκρίνονται στο κάλεσμά μας και αποστέλλουν κείμενά τους γιατί έτσι πέρα από την ενημέρωση και τον προβληματισμό επί θεμάτων που άπτονται της εκπαιδευτικής διοίκησης προάγεται η επικοινωνία αλλά και η αλληλεπίδραση μεταξύ των αναγνωστών του δελτίου.

Η κυκλοφορία του παρόντος δελτίου συμπίπτει με τη συμπλήρωση της θητείας του προηγούμενου διοικητικού συμβουλίου του ΚΟΕΔ και την ανάδειξη νέου στις εκλογές που διεξήχθησαν στις 3 Νοεμβρίου 2003. Για σκοπούς ενημέρωσης των μελών του Ομίλου ένα μέρος των εσωτερικών σελίδων του δελτίου φιλοξενεί τον απολογισμό του προέδρου του απελθόντος διοικητικού συμβουλίου για τη διετία 2001-2003, και τη σύνθεση του νέου διοικητικού συμβουλίου.

Για τον ΚΟΕΔ η 3η Νοεμβρίου 2003 πέρα από μέρα γενικής και καταστατικής συνέλευσης και εκλογής νέου διοικητικού συμβουλίου υπήρξε μέρα μιας ομολογουμένως ξεχωριστής εκδήλωσης που διοργανώθηκε με ομιλήτρια την καθηγήτρια Νέλλη Τσουγιοπούλου πρώην πρόεδρο της Προσωρινής Διοικούσας Επιτροπής του Πανεπιστημίου Κύπρου. Ήταν εξαιρετική τιμή για τον ΚΟΕΔ η αποδοχή της πρότασής του από την καθηγήτρια Τσουγιοπούλου να μιλήσει στην εκδήλωση με θέμα «Αξίες και Ηθική στην Εκπαιδευτική Διοίκηση». Ένα ιδιαίτερα πυκνό ακροατήριο παρακολούθησε με ενδιαφέρον το θέμα που αγγίζει μια σημαντικότητα πτυχή της εκπαιδευτικής διοίκησης όπως είναι η ηθική και οι αξίες που θα πρέπει να διέπουν τη συμπεριφορά του αυθεντικού ηγέτη της παιδείας.

Το παρόν δελτίο, σε όσους δεν είχαν την τύχη να παρακολουθήσουν την εκδήλωση, δίνει τη δυνατότητα να γίνουν κοινωνοί των σκέψεων και ιδεών που ακούστηκαν από την εκλεκτή ακαδημαϊκό μέσα από το ειδικό τιμητικό αφιέρωμα σ' αυτήν που συμπεριλαμβάνεται στην ύλη του. Συγκεκριμένα,

τούτο γίνεται κατορθωτό μέσω των εργασιών που εκπονήθηκαν από μεταπτυχιακούς φοιτητές στα πλαίσια του μαθήματος «Αξίες και Ηθική στην Εκπαιδευτική Διοίκηση» που η Νέλλη Τσουγιοπούλου δίδαξε τον περασμένο Οκτώβριο κατά τη διάρκεια της παρουσίας της στο Πανεπιστήμιο Κύπρου με την ιδιότητα της επισκέπτριας καθηγήτριας.

Επιπλέον, στις υπόλοιπες σελίδες του δελτίου μπορείτε να διαβάσετε κείμενο του Πέτρου Πασιαρδή στο οποίο επιχειρεί να προκαλέσει ένα γόνιμο διάλογο αναφορικά με εισηγήσεις για θεσμικές αλλαγές στο εκπαιδευτικό σύστημα της Κύπρου. Η Μαρία Παπαϊωάννου με στο κείμενο «Πολυπολιτισμικότητα και πολιτική εγγραφών στη δημόσια εκπαίδευση της Κύπρου: Μια σχέση αιτίας – αποτελέσματος και εισαγωγής ενός ιδιότυπου συστήματος επιλογής στην εκπαίδευση» βλέπει την επιλογή σχολείου στο κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα να βρίσκει εφαρμογή ως απόρροια του νεοφανούς φαινομένου της πολυπολιτισμικότητας στα κυπριακά δημόσια σχολεία. Τέλος, το δελτίο φιλοξενεί κείμενο του Σάββα Παπαχαραλάμπους στο οποίο συζητά το ρόλο του διευθυντή στη δημιουργία κοινότητας μάθησης.

Η εκδοτική επιτροπή

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΠΡΟΣ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΚΟΕΔ

Πληροφορούνται όλα τα μέλη του Ομίλου ότι η ετήσια συνδρομή τους θα πρέπει να πληρώνεται μέχρι το τέλος Ιανουαρίου. Για τα μέλη που έχουν υπογράψει το σχετικό έντυπο για αποκοπή της συνδρομής μέσω του Γενικού Λογιστηρίου αυτή θα γίνεται μέχρι τα τέλη Φεβρουαρίου κάθε χρονιάς. Στην περίπτωση των μελών που υπογράφουν το παραπάνω έντυπο μετά το Φεβρουάριο το σύστημα αποκοπής της συνδρομής μέσω του Γενικού Λογιστηρίου αρχίζει να ισχύει από την αμέσως επόμενη χρονιά, ενώ για την τρέχουσα χρονιά θα πρέπει να καταβάλλεται το χρηματικό ποσό της συνδρομής στον ταμιά του Ομίλου.

Επαναλαμβάνουμε και πάλι πως μπορείτε όποτε το θελήσετε να ζητήσετε να σταματήσει η ρύθμιση αποκοπής της συνδρομής σας με σχετική επιστολή είτε προς το Γενικό Λογιστήριο είτε προς τον Όμιλο.

Όσα μέλη έχουν ηλεκτρονική διεύθυνση και δε λαμβάνουν οποιαδήποτε μηνύματα από τον Όμιλο, παρακαλούνται όπως κοινοποιήσουν τη διεύθυνσή τους στον ταμιά του Ομίλου. Επίσης, αν κατά τη διάρκεια της χρονιάς αλλάξετε ηλεκτρονική διεύθυνση παρακαλούμε όπως μας κοινοποιήσετε την αλλαγή αυτή.

Η Συντακτική Επιτροπή δέχεται κείμενα (μελέτες, έρευνες, βιβλιοκριτικές κτλ.) για δημοσίευση στο Δελτίο του Ομίλου. Τα κείμενα πρέπει να είναι σύντομα (μέχρι 1500 λέξεις περίπου), σε θέμα σχετικό με την Εκπαιδευτική Διοίκηση και να αποστέλλονται σε γραπτή και ηλεκτρονική μορφή σε πρόγραμμα Word for Windows στις διευθύνσεις: Γιάννης Σαββίδης, Αμоргού 4Α, 1048 Λευκωσία και i.savvides@cytanet.com.cy

ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Λευκωσία, 3 Νοεμβρίου 2003

Στις 3 Νοεμβρίου 2003 πραγματοποιήθηκε σε χώρο του Πανεπιστημίου Κύπρου γενική και καταστατική συνέλευση του Κυπριακού Ομίλου Εκπαιδευτικής Διοίκησης (ΚΟΕΔ). Με βάση την ημερήσια διάταξη συζητήθηκε και αποφασίστηκε καταστατική αλλαγή που είχε προταθεί από το απερχόμενο διοικητικό συμβούλιο και αφορούσε τη μετατροπή της θητείας του διοικητικού συμβουλίου από διετή σε τριετή.

Ακολούθως έγινε απολογισμός των πεπραγμένων του ΚΟΕΔ κατά τη διετία 2001 - 2003 από τον πρόεδρο του Ομίλου Δρ. Πέτρο Πασιαρδή και παρουσιάστηκε η ταμειακή έκθεση από τον ταμία.

Η συνέλευση έληξε με αρχαιρεσίες

Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΕΔ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΕΤΙΑ 2001-2003

ΚΟΕΔ-CCEAM

Κατά τη διάρκεια της διετίας αυτής έγιναν 15 συνεδρίες του Διοικητικού Συμβουλίου του ΚΟΕΔ, δηλαδή οκτώ συνεδρίες το χρόνο περίπου (κάθε 1,5 μήνα γινόταν και μία συνεδρία). Πρόκειναι να τονισθεί από την αρχή ότι, δύο χρόνια μετά την τελευταία Γενική Συνέλευση, ο αριθμός των μελών του ΚΟΕΔ έχει υπερδιπλασιαστεί. Ξεπέρασε τα 200 από 89 που ήταν, και τώρα αριθμούμε 227 μέλη!! Μάλιστα, δύο μέλη μας είναι και μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του CCEAM, ο Πέτρος Πασιαρδής ως Εκτελεστικός Αντιπρόεδρος και υπεύθυνος των εκδόσεων του CCEAM και ο Γιάννης Σαββίδης ως ο εκπρόσωπος της Κύπρου στο Συμβούλιο.

Ο ΚΟΕΔ ως μέλος του Commonwealth Council for Educational Administration and Management (CCEAM) εκπροσωπήθηκε, από τον Πρόεδρό του Πέτρο Πασιαρδή και το Γιάννη Σαββίδη, στη συνεδρίαση του διοικητικού συμβουλίου του CCEAM που έλαβε χώρα στην Umea της Σουηδίας το Σεπτέμβριο του 2002. Η κυπριακή αντιπροσωπεία υποστήριξε σχετική πρόταση του ΚΟΕΔ και πέτυχε την ανάθεση στην Κύπρο της διοργάνωσης επιστημονικού συνεδρίου του CCEAM που προ-

γραμματίζεται να πραγματοποιηθεί από τις 8 μέχρι τις 15 Οκτωβρίου 2006. Θέμα του συνεδρίου θα είναι: «Recreating linkages between Theory and Praxis Educational Leadership».

Το περιοδικό ISEA κυκλοφορεί πλέον τρεις φορές το χρόνο. Κάποιες καθυστερήσεις που σημειώθηκαν στην παραλαβή του περιοδικού από τα μέλη μας οφείλονται σε δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο Άγγλος εκδότης του. Το πρόβλημα σύντομα αναμένεται να επιλυθεί.

EUROPEAN FORUM FOR EDUCATIONAL ADMINISTRATION

Ο ΚΟΕΔ συνέχισε την επαφή του και την ανάπτυξη σχέσεων με το φόρουμ. Τα μέλη του ΚΟΕΔ είναι μέλη και του φόρουμ και παραλαμβάνουν ηλεκτρονικά τα ενημερωτικά δελτία (Newsletter) που αποστέλλονται από αυτό καθώς και το Update - που επίσης αποστέλλεται στα μέλη - με πλούσιο βιβλιογραφικό υλικό αναφορικά με τις νέες δημοσιεύσεις στην εκπαιδευτική διοίκηση. Στην περίπτωση που κάποια μέλη του ΚΟΕΔ δεν είχαν ηλεκτρονική δεύθυνση το διοικητικό συμβούλιο ανέλαβε την αποστολή των εντύπων αυτών ταχυδρομικά.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ

Ο ΚΟΕΔ μέσα στην παρελθούσα διετία προχώρησε στη δημιουργία ιστοσελίδας του Ομίλου. Τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου Γιάννης Σαββίδης και Μαρία Γεωργίου έχουν αναλάβει την τακτική ενημέρωση και τη γενική επιμέλεια της ιστοσελίδας. Πολύτιμη κρίθηκε η συνεργασία της μεταπτυχιακής φοιτήτριας και μέλους του ΚΟΕΔ Σταυρούλας Βαλιαντή η οποία λόγω εξειδικευμένων γνώσεων συνεργάζεται με τον ΚΟΕΔ σε θέματα που αφορούν την ιστοσελίδα του Ομίλου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ο ΚΟΕΔ προχώρησε στην έκδοση σε βιβλίο των εργασιών που παρουσιάστηκαν στο διήμερο συνέδριο που διοργάνωσε τον Απρίλη του 2002 με θέμα «Η Γυναίκα στην Εκπαιδευτική Διοίκηση». Το βιβλίο φέρει τον ίδιο τίτλο και δόθηκε στους συνέδρους. Η

έκδοσή του επιχορηγήθηκε από τη ΦΕΠΑΝ. Ένας μεγάλος αριθμός βιβλίων έγινε προσπάθεια και διατέθηκαν παγκύπρια σε σχολεία Δημοτικής και Μέσης Εκπαίδευσης.

Προσπάθειες για έκδοση επιστημονικού περιοδικού

Αποφασίστηκε η προώθηση έκδοσης στα ελληνικά ετήσιου τόμου με θέματα που καλύπτουν την περιοχή της εκπαιδευτικής διοίκησης. Η έκδοση αυτή με έκταση γύρω στις 60 με 80 σελίδες ευελπιστεί να καταστή προπομπός του επιστημονικού περιοδικού που μελλοντικά προτίθεται να εκδώσει ο ΚΟΕΔ. Ο τόμος θα περιέχει κυρίως εργασίες μεταπτυχιακών φοιτητών οι οποίες θα τυγχάνουν έγκρισης από ειδική επιτροπή που θα σχηματιστεί για το σκοπό αυτό. Βεβαίως, και άλλοι που ενδιαφέρονται μπορούν να αποστέλλουν εργασίες τους.

Δελτίο ΚΟΕΔ

Συνεχίστηκε η έκδοση του Δελτίου του ΚΟΕΔ την επιμέλεια της οποίας ανέλαβαν η Μαρία Γεωργίου και ο Γιάννης Σαββίδης. Κατά τη διάρκεια της διετίας που πέρασε, εκδόθηκαν τρία εικοσασέλιδα τεύχη- αντί των συνηθισμένων δωδεκασελίδων- με πλούσιο και ποικίλο υλικό. Τα δελτία αυτά φιλοξένησαν στις στήλες τους αξιολογικές εργασίες μελών και φίλων του ΚΟΕΔ όπως και μεταπτυχιακών φοιτητών. Μετά από τις εισηγήσεις της Μαρίας Γεωργίου και του Γιάννη Σαββίδη τα δελτία ενισχύθηκαν με ειδικές σελίδες στις οποίες παρουσιάζονται νέες σημαντικές εκδόσεις στο χώρο της εκπαιδευτικής διοίκησης καθώς και περιλήψεις δημοσιεύσεων μελών του ΚΟΕΔ σε επιστημονικά περιοδικά. Επιπλέον, σ' αυτά γίνεται αναφορά σε διευθύνσεις στο διαδίκτυο στις οποίες μπορεί να ανατρέξει κανείς για μελέτη πλούτου πηγών σχετικών με την εκπαιδευτική διοίκηση. Μια άλλη νότα δίνουν στα τελευταία Δελτία εικόνες και φωτογραφικό υλικό από τη δράση του ΚΟΕΔ.

Το Δελτίο του ΚΟΕΔ, μετά από απόφαση του διοικητικού συμβουλίου, αποστέλλεται στους επιθεωρητές Δημοτικής και Μέσης Εκπαίδευσης για σκοπούς ενημέρωσής τους αναφορικά

με τη δράση και τα ενδιαφέροντα του Ομίλου. Επίσης το δελτίο αποστέλλεται δωρεάν σε όλα τα σχολεία Δημοτικής και Μέσης Εκπαίδευσης παγκυπρίως. Πρόκειται για μια προσφορά του Ομίλου προς τα σχολεία και ένας τρόπος επικοινωνίας με τους εκπαιδευτικούς. Οι εργασίες εκπαιδευτικών και άλλων που σχετίζονται με το θέμα της εκπαιδευτικής διοίκησης είναι ευπρόσδεκτες να φιλοξενηθούν στις στήλες του Δελτίου του Ομίλου.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΜΕΛΩΝ

Το σύστημα πληρωμής της ετήσιας συνδρομής των μελών του ΚΟΕΔ με αποκοπή του σχετικού ποσού απευθείας από το μισθό τους μέσω του Γενικού Λογιστηρίου φαίνεται πως λειτουργεί με επιτυχία. Απόδειξη τούτου είναι η συνεχής αύξηση των μελών του ΚΟΕΔ και η συγκράτησή τους.

Σημειωτέον ότι η αποκοπή των συνδρομών γίνεται κατά το πρώτο τρίμηνο κάθε χρονιάς. Για τα άτομα που γίνονται μέλη του Ομίλου μετά τους πρώτους μήνες της κάθε χρονιάς το σύστημα αποκοπής της συνδρομής μέσω Γενικού Λογιστηρίου αρχίζει να ισχύει από την αμέσως επόμενη χρονιά.

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Απρίλιος 2002, Συνέδριο ΚΟΕΔ

Έγιναν συνολικά έξι εκδηλώσεις κατά τη διάρκεια της διετίας με κορυφαία το διήμερο συνέδριο που διοργανώθηκε από τον ΚΟΕΔ στις 5 και 6 Απριλίου 2002 με θέμα «Η Γυναίκα στην Εκπαιδευτική Διοίκηση». Η διοργάνωση του συνεδρίου συνέπεσε με τη συμπλήρωση 25 χρόνων παρουσίας και δράσης του ΚΟΕΔ στα κυπριακά εκπαιδευτικά δρώμενα. Με την ευκαιρία, μετά από απόφαση του διοικητικού συμβουλίου, τιμήθηκαν οι πρόεδροι των απελευθέρων διοικητικών συμβουλίων του ΚΟΕΔ. Την όλη διοργάνωση και ό,τι αυτή συνεπάγεται καθώς και την εξασφάλιση επιπρόσθετων χορηγιών ανέλαβαν εξολοκλήρου τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου τα οποία εργάστηκαν με ζήλο για το σκοπό αυτό. Υπήρξε εξασφάλιση χρηματοδότησης ύψους 1800 λιρών Αγγλίας και από το CCEAM για τη διοργάνωση του συνεδρίου αυτού.

Οι διήμερες εργασίες του συνεδρίου έλαβαν χώρα στην αίθουσα τελετών του Πανεπιστημίου Κύπρου. Στο συνέδριο κλήθηκαν και έλαβαν μέρος με ομιλίες τους ξένες καθηγήτριες από χώρες της Κοινοπολιτείας (Ινδία, Νότιος Αφρική, Μεγάλη Βρετανία) και

από την Ελλάδα καθώς και Κυπρίες με υψηλές θέσεις στην ιεραρχία της κυπριακής εκπαίδευσης. Επίσης στο συνέδριο παρουσιάστηκε έρευνα που πραγματοποίησαν τα μέλη του ΚΟΕΔ και μεταπτυχιακές φοιτήτριες στο Πανεπιστήμιο Κύπρου Κάκια Αγγελίδου, Μαρία Γεωργίου, Μαρία Ξενοφάντος και Μαρία Παπαϊωάννου με θέμα: «Γυναίκα και Εκπαιδευτική Διοίκηση στην Κύπρο: Η διερεύνηση της Προοπτικής «Versus Vs Androgynous». Οι εργασίες του συνεδρίου στέφθηκαν με απόλυτη επιτυχία και προκάλεσαν το ενδιαφέρον πολλών εκπαιδευτικών, ιδιαίτερα γυναικών. Ο ΚΟΕΔ απέσπασε θετικότατα σχόλια από διάφορους καθώς επίσης ευνοϊκότερα ήταν οι αναφορές που έγιναν σε σχέση με άλλα συνέδρια που είχαν διοργανωθεί κατά την ίδια περίοδο από άλλους φορείς. Αναφορά σχετική με τη διοργάνωση του συνεδρίου ετοιμάστηκε και στάλθηκε στο CCEAM προκειμένου να δημοσιευτεί στο Managing Education Matters που εκδίδει.

Σεπτέμβριος 2002 - Συμμετοχή στο διεθνές συνέδριο της Umea στην Σουηδία

Στο συνέδριο η Κύπρος εκπροσωπήθηκε από τον πρόεδρο του ΚΟΕΔ και εκ των αντιπροέδρων του CCEAM, Πέτρο Πασιαρδή. Παρών στο συνέδριο της Σουηδίας και στη συνεδρία του διοικητικού συμβουλίου του CCEAM ήταν το μέλος του διοικητικού συμβουλίου του ΚΟΕΔ Γιάννης Σαββίδης ως εκπρόσωπος της Κύπρου και μέλος του διοικητικού συμβουλίου του CCEAM. Η κυπριακή παρουσία στο συνέδριο ήταν ιδιαίτερα σημαντική αφού σ' αυτό συμμετείχαν με παρουσίαση εργασιών τους τα μέλη του ΚΟΕΔ, Μαρία Γεωργίου, Μαρία Ξενοφάντος, Γιάννης Σαββίδης, Ανδρέας Τσιάκκιρος και Γεωργία Πασιαρδή.

Κατά τη διάρκεια της συνεδρίας του διοικητικού συμβουλίου του CCEAM στη Σουηδία ο Γιάννης Σαββίδης παρουσίασε την πρόταση της Κύπρου για διοργάνωση του μεθεπόμενου συνεδρίου του CCEAM στην Κύπρο το 2006. Η παρουσίαση της κυπριακής υποψηφιότητας βασίστηκε στη σχετική ολοκληρωμένη πρόταση που είχε ετοιμαστεί και υποβληθεί, εκ μέρους του ΚΟΕΔ, από τους Πέτρο Πασιαρδή και Μαρία Ηλιοφώτου (Μάρτιος 2002). Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές μέλη του ΚΟΕΔ που συμμετείχαν στο συνέδριο της Σουηδίας συνέδραμαν την όλη προσπάθεια του Γιάννη Σαββίδη και της Κύπρου κατά τη διάρκεια της συ-

νεδρίας. Η παρουσίαση έγινε με power – point και ενισχύθηκε επίσης με την προβολή τριέλπτου αποσπάσματος σχετικού με την Κύπρο καθώς και με πλούσιο φωτογραφικό και έντυπο υλικό προκειμένου να πείσει για την καταλληλότητα της Κύπρου να φιλοξενησει ένα συνέδριο διεθνούς επιστημονικής εμβέλειας όπως αυτό του CCEAM.

Χάρη στις συντονισμένες προσπάθειες που καταβλήθηκαν από τους εκπροσώπους του ΚΟΕΔ το διοικητικό συμβούλιο του CCEAM αποφάσισε την ανάθεση της διοργάνωσης του συνεδρίου του 2006 στην Κύπρο. Το γεγονός αυτό κρίνεται ως μια ιδιαίτερα σημαντική επιτυχία του ΚΟΕΔ και της Κύπρου αλλά ταυτόχρονα συνεπάγεται ευθύνη και δέσμευση για την επιτυχία ενός τόσο φιλόδοξου εγχειρήματος.

Το απερχόμενο διοικητικό συμβούλιο του ΚΟΕΔ συναισθανόμενο το βάρος μιας τέτοιας ευθύνης έχει προχωρήσει στο σχηματισμό της οργανωτικής επιτροπής του συνεδρίου και με τις υποεπιτροπές που διαμορφώθηκαν έχει μπει στη διαδικασία τροχοδρόμησης της όλης διοργάνωσης η οποία βεβαίως βρίσκεται στα αρχικά της στάδια και χρειάζεται την ενίσχυση που τα υπόλοιπα μέλη του ΚΟΕΔ θα ήταν πρόθυμα να προσφέρουν αγκαλιάζοντας την προσπάθεια αυτή.

Συγκεκριμένα έχει πραγματοποιηθεί μια πρώτη συνεδρία της ολομέλειας της οργανωτικής επιτροπής της οποίας τα μέλη εντάχθηκαν στις εξής υποεπιτροπές: α) Επιτροπή Εγγραφών β) Επιστημονική Επιτροπή γ) Επιτροπή Οικονομικών δ) Επιτροπή Δημοσιότητας Δημοσίων Σχέσεων και Επικοινωνίας ε) Επιτροπή Εκδόσεων και στ) Επιτροπή Τεχνικών – Τεχνολογικών θεμάτων. Στις υποεπιτροπές αυτές, για πρακτικούς λόγους επικοινωνίας και συντονισμού μεταξύ τους, έχουν τεθεί επικεφαλής τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου του ΚΟΕΔ. Προτρέπονται όσα από τα μέλη του ΚΟΕΔ επιθυμούν να εργαστούν για την επιτυχία αυτού του συνεδρίου να επικοινωνήσουν με οποιοδήποτε μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου.

14 Νοεμβρίου 2002

Ομιλητής σε άλλη εκδήλωση του ΚΟΕΔ ήταν ο Dr Alexandre Ventura από το Πανεπιστήμιο Aveiro της Πορτογαλίας. Η διάλεξη δόθηκε στα αγγλικά και το θέμα της ήταν: «School Inspection in Portugal: New Trends». Η εκδήλωση στέφθηκε με επιτυχία.

10 Φεβρουαρίου 2003

Η επισκέπτρια καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, Dr. Angela Thody, αποδέχτηκε πρόταση του ΚΟΕΔ, να είναι ομιλήτρια σε προγραμματιζόμενη εκδήλωση του ΚΟΕΔ. Το θέμα της διάλεξης της καθηγήτριας Thody που δόθηκε στα αγγλικά ήταν: «Gender and Leadership».

20 Μαρτίου 2003

Η επόμενη εκδήλωση του ΚΟΕΔ έγινε μέσα στα πλαίσια του φεστιβάλ φοιτητικών Ομίλων στις 20 Μαρτίου 2003. Το θέμα της εκδήλωσης ήταν: «Σχέδια αξιολόγησης εκπαιδευτικών. Παρουσιάσεις μεταπτυχιακών φοιτητών». Έλαβαν μέρος ομάδες μεταπτυχιακών φοιτητών οι οποίοι παρουσίασαν εργασίες - προτάσεις τους για αξιολόγηση εκπαιδευτικών. Οι εργασίες αυτές είχαν γίνει μέσα στα πλαίσια του μαθήματος ΕΠΑ623 "Παρακολούθηση και αξιολόγηση διδασκαλίας και προσωπικού", που αφορά στην αξιολόγηση προσωπικού και διδάσκει ο Πέτρος Πασιαρδής στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα της Εκπαιδευτικής Διοίκησης που προσφέρεται στο Πανεπιστήμιο Κύπρου. Η εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε σε αίθουσα του

Πανεπιστημίου Κύπρου, προκάλεσε το ενδιαφέρον και τη μαζική προσέλευση εκπαιδευτικών.

3 Νοεμβρίου 2003

Στην τελευταία εκδήλωση του ΚΟΕΔ για την απελευθέρωση της διέλευσης με την τιμή να ακούσουμε διάλεξη της καθηγήτριας Νέλλης Τσουγιοπούλου, πρώην προέδρου της Προσωρινής Διοικούσας Επιτροπής του Πανεπιστημίου Κύπρου, με θέμα: «Αξίες και Ηθική στην Εκπαιδευτική Διοίκηση». Η προσέλευση μελών και φίλων του ΚΟΕΔ ξεπέρασε κάθε προσδοκία μας. Σχετικό υλικό από το μάθημα που δίδαξε η καθηγήτρια Τσουγιοπούλου παρουσιάζεται σε άλλες σελίδες του παρόντος τεύχους.

**ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

Μετά από διερεύνηση του θέματος προωθήθηκε και υλοποιήθηκε η δημιουργία Φοιτητικού Ομίλου Εκπαιδευτικής Διοίκησης ο οποίος συνεργάζεται στενά με τον ΚΟΕΔ και είναι ενταγμένος, μετά από την επίσημη εγγραφή του, στους Ομίλους του Πανεπιστημίου Κύπρου. Ο φοιτητικός όμιλος εκπαιδευτικής διοίκησης που επίσης φέρει το όνομα ΚΟΕΔ δικαιούται

χρηματοδότησης από το Πανεπιστήμιο. Οι φοιτητές μέλη του ΚΟΕΔ έχουν το δικό του διοικητικό συμβούλιο για σκοπούς επαφής και επικοινωνίας με την ΦΕΠΙΑΝ και τους άλλους φοιτητικούς ομίλους του Πανεπιστημίου. Τα χρήματα που δίνονται από το Πανεπιστήμιο στον ΚΟΕΔ διατίθενται σε εκδηλώσεις στις οποίες συμμετέχουν οι φοιτητές μέλη του καθώς και για την έκδοση του Δελτίου που εκδίδει ο Όμιλος. Μέσα στα πλαίσια του Φεστιβάλ Φοιτητικών Ομίλων ο ΚΟΕΔ διοργάνωσε την εκδήλωση της 30ης Μαρτίου 2003 στην οποία παρουσιάστηκαν εργασίες μεταπτυχιακών φοιτητών.

ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΕΣ**ΝΕΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ**

Η συνέλευση έληξε με αρχαιρεσίες για την ανάδειξη του νέου Διοικητικού Συμβουλίου του ΚΟΕΔ τα μέλη του οποίου καταρτίστηκαν σε σώμα ως ακολούθως.

Πρόεδρος: Πέτρος Πασιαρδής
Αντιπρόεδρος: Μαρία Ηλιοφώτου
Γραμματέας: Μαρία Γεωργίου
Ταμίας: Ανδρέας Τσιάκκιρος
Μέλη: Όλγα Παπαγιάννη
Γιάννης Σαββίδης
Ανδρέας Στυλιανού

Πιο κάτω παρατίθενται τα ονόματα, τηλέφωνα και ηλεκτρονικές διευθύνσεις των μελών των **Διοικητικών Συμβουλίων**:

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Όνοματεπώνυμο	e-mail	Τηλ. Εργασίας/Κινητό
1. Πέτρος Πασιαρδής, Πρόεδρος	edpetros@ucy.ac.cy	22753739
2. Μαρία Ηλιοφώτου, Αντιπρόεδρος	melmen@ucy.ac.cy	22751012
3. Μαρία Γεωργίου, Γραμματέας	sepgmg1@ucy.ac.cy	22514735, 99454685
4. Ανδρέας Τσιάκκιρος, Ταμίας	sepgat2@ucy.ac.cy	22800665, 99634344
5. Όλγα Παπαγιάννη	papolga@cytanet.com	22430670, 99421141
6. Γιάννης Σαββίδης	i.savvides@cytanet.com.cy	22800996, 99424291
7. Ανδρέας Στυλιανού	styla@logosnet.com.cy	22800762, 99429849

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ**ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ**

1. Κώστας Μιχαήλ, Πρόεδρος	costam@cytanet.com.cy	22371772, 99496885
2. Ανδρέας Κυθρεώτης, Αντιπρόεδρος	akythreotis@yahoo.com	22481262, 99687022
3. Μαρία Γεωργίου, Γραμματέας	sepgmg1@ucy.ac.cy	22514735, 99454685
4. Ανδρέας Τσιάκκιρος, Ταμίας	sepgat2@ucy.ac.cy	22800665, 99634344
5. Γιάννης Σαββίδης, Βοηθός ταμίας	i.savvides@cytanet.com.cy	22800996, 99424291
6. Μαρία Παπαϊωάννου	mariap@ucy.ac.cy	99422421
7. Λεύκιος Νεοφύτου	lefkios@avacom.net	22513091, 99465486

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΝΕΛΛΗ ΤΣΟΥΓΙΟΠΟΥΛΟΥ

Πρώην Πρόεδρος της Προσωρινής Διοικούσας Επιτροπής του Πανεπιστημίου Κύπρου

ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ «ΑΞΙΕΣ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ»

Εξαιρετική τιμή για το Πανεπιστήμιο Κύπρου ήταν η παρουσία σ' αυτό της Νέλλης Τσουγιοπούλου ως επισκέπτριας καθηγήτριας κατά το διάστημα από 6 Οκτωβρίου μέχρι 31 Οκτωβρίου 2003. Συγκεκριμένα, μέσα στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος Εκπαιδευτικής Διοίκησης και Ανάπτυξης Προγραμμάτων του Τμήματος Επιστημών της Αγωγής του Πανεπιστημίου Κύπρου, προσφέρθηκε από την καθηγήτρια Τσουγιοπούλου το μάθημα ΕΠΑ690 με θέμα "Αξίες και Ηθική στην Εκπαιδευτική Διοίκηση".

ΝΕΛΛΗ ΤΣΟΥΓΙΟΠΟΥΛΟΥ

Η καθηγήτρια Νέλλη Τσουγιοπούλου κατάγεται από την Αμμόχωστο. Αποφοίτησε από το Ελληνικό Γυμνάσιο Αμμοχώστου το 1947 και στη συνέχεια φοίτησε στη φιλοσοφική σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Για ένα σύντομο χρονικό διάστημα, από το 1953-1956 εργάστηκε σε σχολεία της Βορείου Ελλάδας και της Κύπρου. Ακολούθως, το 1957 μετέβη στο Μόναχο της Γερμανίας όπου παρακολούθησε μεταπτυχιακές σπουδές στη Φιλοσοφία, τα Μαθηματικά και τα Παιδαγωγικά. Το 1962 απέκτησε τον τίτλο της διδάκτορος της φιλοσοφίας και συνεργάστηκε με τον εκδοτικό οίκο Rowohlt για την έκδοση του έργου του Αριστοτέλη. Στη Γερμανία εργάστηκε ως επιστημονική βοηθός (scientific assistant) στην Πανεπιστημιακή βιβλιοθήκη του Μονάχου και ως επιστημονικό προσωπικό στο ερευνητικό Ινστιτούτο Ιστορίας και Επιστημών στο Γερμανικό Μουσείο Μονάχου. Από το 1972 αρχίζει η λαμπρή ακαδημαϊκή της καριέρα στο Ινστιτούτο Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Ιατρικής στο Πανεπιστήμιο του Muenster του οποίου αναγορεύεται καθηγήτρια το 1984. Μέχρι και το 1995 συνεχίζει να διδάσκει στο ίδιο πανεπιστημιακό ίδρυμα ενώ παράλληλα το 1987 θα δι-

δάξει ως επισκέπτρια καθηγήτρια στο τμήμα Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο του Cambridge και το 1988 στην Ανώτερη Σχολή της Ιστορίας της Επιστήμης στη Ρώμη.

Η Νέλλη Τσουγιοπούλου από το 1989 μέχρι και το 1995 διετέλεσε πρόεδρος της Προσωρινής Διοικούσας Επιτροπής του Πανεπιστημίου Κύπρου αναλαμβάνοντας το ιδιαίτερα υπεύθυνο και απαιτητικό έργο της ίδρυσης του Πανεπιστημίου.

Από το 1996 εξακολουθεί να είναι μέλος του διοικητικού συμβουλίου του Ινστιτούτου για Κυπριακές Σπουδές στο Πανεπιστήμιο του Muenster.

Επιστημονικό – συγγραφικό έργο: Κάποιες από τις πρόσφατες δημοσιεύσεις της καθηγήτριας Τσουγιοπούλου είναι οι ακόλουθες: *The Mind – body Problem in Medicine (1997)*, *"Vis vitalis" come problema filosofico e medico (1998)*, *Coping with Emotions and Stress Life (1999)*, *La Philosophie et la medicine romantiques (1999)*. Υπό έκδοση είναι το έργο της με θέμα *Asklepios und die Philosophen*.

ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ «ΑΞΙΕΣ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ»

Βασικός σκοπός του μαθήματος ήταν η ανάπτυξη της ερευνητικής ικανότητας και ο εθισμός στο φιλοσοφικό

τρόπο σκέπτεσθαι μέσα στα όρια του γενικού προβληματισμού της Εκπαιδευτικής Διοίκησης. Σε 16 τριώρες συναντήσεις της καθηγήτριας Τσουγιοπούλου με τους μεταπτυχιακούς φοιτητές αναπτύχθηκαν και συζητήθηκαν θέματα όπως: α) Η σημασία μιας διαλεκτικής σχέσης. Το νόημα των αξιών και των ηθικών αρχών και η παραδοσιακή αντιμετώπιση των προβλημάτων και της ευθύνης στην Εκπαιδευτική Διοίκηση καθώς και η ομοιογένεια της ευρωπαϊκής παράδοσης ως προς τις αξίες και τις αρχές. β) Η διάγνωση κρίσης και οι απαιτήσεις για αλλαγές στους παραδοσιακούς τρόπους και αρχές της Εκπαιδευτικής Διοίκησης και οι λόγοι αυτής της κρίσης. γ) Προτάσεις αλλαγής, νέοι προβληματισμοί για αξίες και αρχές που στηρίζουν τις προοπτικές της Εκπαιδευτικής Διοίκησης. Η αυθεντικότητα και η αυτογνωσία ως βασικές προϋποθέσεις και δ) πηγές αναζήτησης και ανανέωσης Αξιών και Αρχών στην ευρωπαϊκή παράδοση.

Το μάθημα συγκέντρωσε το ενδιαφέρον πολλών φοιτητών οι οποίοι το παρακολούθησαν με ενθουσιασμό. Παρακάτω φιλοξενείται δείγμα μικρών εργασιών (σ. 6-13) που εκπονήθηκαν από τους φοιτητές στα πλαίσια των υποχρεώσεών τους στο μάθημα όπως αυτές καθορίστηκαν από τη διδάσκουσα.

Η καθηγήτρια Νέλλη Τσουγιοπούλου, μεταπτυχιακοί φοιτητές και ο αναπληρωτής καθηγητής Εκπαιδευτικής Διοίκησης στο Πανεπιστήμιο Κύπρου Πέτρος Πασιαρδής.

ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΑΞΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Η αυθεντικότητα και η αυτογνωσία ως απαραίτητα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του Υπεύθυνου της Εκπαιδευτικής Διοίκησης αλλά και όλης της παιδείας

Βασιλική Σαββίδου, Διευθύντρια Σχολείων Δημοτικής Εκπαίδευσης,
Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια ΕΠΑ, Πανεπιστήμιο Κύπρου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παιδαγωγική επιστήμη και η παιδαγωγική σχέση έχουν να κάνουν με τον άνθρωπο και την ανθρώπινη φύση. Ο παιδαγωγός έχει μπροστά του ανώριμους ανθρώπους, στους οποίους οφείλει να δώσει έγκυρη και ωφέλιμη γνώση, ηθικές αρχές και αξίες που θα τους αλλάξουν προς το καλύτερο. Προς το σκοπό αυτό, είναι απαραίτητη η γνώση βασικών στοιχείων της φιλοσοφίας που σχετίζεται με τον άνθρωπο και την ανθρώπινη ύπαρξη και ο υπεύθυνος της Παιδείας δεν μπορεί να μη λαμβάνει υπόψη αυτή τη φιλοσοφία. Ο παιδαγωγός, ιδιαίτερα στις μέρες μας, σε μια εποχή με αντικρουόμενες θεωρίες, με ελάχιστα έως ανύπαρκτα πρότυπα ζωής και συμπεριφοράς, έχει πολύ μεγάλες υποχρεώσεις, προγραμματισμένες και μη και μεγάλη ευθύνη για την εξέλιξη της κοινωνίας, αφού έχει στα χέρια του το πολυτιμότερο αγαθό, την ανθρώπινη φύση και το μέλλον των νέων ανθρώπων.

Για να μπορέσει ο εκπαιδευτικός να αλλάξει τους μαθητές του προς το καλύτερο, οφείλει να έχει πολύ καλή πληροφόρηση, να είναι ανοικτός σε όλες τις τάσεις της εποχής του που σχετίζονται με την παιδεία και την παγκόσμια φιλοσοφία, να μπορεί να δέχεται κριτικά τις διάφορες θεωρίες, να τις φιλτράρει και να δίνει στους μαθητές του γνώση έγκυρη και ωφέλιμη.

Πάνω απ' όλα, θα πρέπει ο εκπαιδευτικός να γνωρίζει «τι είναι ο άνθρωπος» και σε ποιες κατευθύνσεις μπορεί να προοδεύσει, αν θέλει να έχει πράγματι θετική επίδραση στους νέους που η κοινωνία του εμπιστεύεται. Η ερώτηση «τι είναι ο άνθρωπος» εμπίπτει στη σφαίρα της φιλοσοφίας. Είναι πάντα μια ερώτηση που χρειά-

ζεται μια γνώση και μια φιλοσοφία όχι εγκυκλοπαιδική, αλλά έγκυρη, γιατί, όπως έλεγαν οι αρχαίοι, «πολυμάθεια νόον έχειν ου διδάσκει». Η πολυμάθεια, δηλαδή, δεν σε διδάσκει να έχεις νου. Και ο νους είναι το ανώτερο είδος πνευματικότητας, είναι αυτό που μπορεί να συλλαμβάνει τις αρχές και να απαντά στο ερώτημα «τι είναι άνθρωπος».

Η παιδαγωγική πράξη είναι σχέση διαλεκτική και διαλεκτική σχέση χωρίς γνώση δεν μπορεί να υπάρξει. Όμως, τι είδους γνώση είναι που χρειάζεται ο άνθρωπος και πιο πολύ ο εκπαιδευτικός, ο οποίος καλείται να βοηθήσει τους μαθητές του να κατακτήσουν τη γνώση; Η ενασχόληση με τη φιλοσοφία που σχετίζεται με την ανθρώπινη ύπαρξη αποδεικνύει ότι απαιτείται έγκυρη γνώση, ως η μόνη που μπορεί να συμβάλει στη διάπλαση χαρακτήρων. Χωρίς αυτή δεν μπορεί να έχει ο άνθρωπος θεμελιωμένες γνώσεις και κάθε προσπάθειά του είναι αβέβαιη και επιρρεπής σε εξωτερικές επιδράσεις, καλές ή κακές. Η φιλοσοφία και η έγκυρη γνώση θα τον βοηθήσουν να φτάσει στην «αυτογνωσία» και στην «αυθεντικότητα», χαρακτηριστικά γνωρίσματα απαραίτητα για τον υπεύθυνο της Εκπαιδευτικής Διοίκησης και όλης της Παιδείας, αλλά και για τον κάθε άνθρωπο.

Τι είναι λοιπόν «ανθρώπινη ύπαρξη» και τι «έγκυρη γνώση»; Γιατί η ανθρώπινη ύπαρξη έχει ανάγκη την έγκυρη γνώση; Ποια η σχέση της έγκυρης γνώσης με το χαρακτήρα και την προσωπικότητα του ανθρώπου; Πώς η έγκυρη γνώση βοηθά τον άνθρωπο να αποκτήσει «αυτογνωσία» και «αυθεντικότητα»; Η παρούσα εργασία αποτελεί μια προσπάθεια να δοθούν απαντήσεις στα πιο πάνω ερωτήματα, με επίκεντρο τις έννοιες

της «αυτογνωσίας» και της «αυθεντικότητας», ως προαπαιτούμενα χαρακτηριστικά για τον υπεύθυνο της Εκπαιδευτικής Διοίκησης αλλά και όλης της Παιδείας. Η προσπάθεια αυτή επιχειρείται μέσα από τη φιλοσοφική σημασία της ανθρώπινης ύπαρξης και περιορίζεται, βέβαια, μέσα στα πλαίσια των δυνατοτήτων της γράφουσας, η οποία έχει απόλυτη επίγνωση του περιορισμένου των γνώσεών της γύρω από το θέμα.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Η υπαρξιακή φιλοσοφία είναι η μόνη που απαντά στο ερώτημα τι είναι άνθρωπος και η μόνη που συναγωνίζεται τον Αριστοτελικό ορισμό για τον άνθρωπο ως «ζώον κοινωνικόν και λόγον έχον». Σύμφωνα με τη φιλοσοφία του υπαρξισμού, ο άνθρωπος δεν είναι πια η σίγουρη ουσία, που προηγείται της ύπαρξης, αλλά η υπαρξιακή του κατάσταση, που προηγείται της ουσίας. Είναι η προσωπικότητά του, η ηθική του, οι αρχές του, είναι αυτό που ο κάθε άνθρωπος αποφασίζει ελεύθερα κάθε στιγμή να είναι, είναι το αποτέλεσμα των πράξεών του. Ύπαρξη είναι το σχέδιασμα του ανθρώπου για τον εαυτό του και η παρουσία του μέσα στον κόσμο. Σύμφωνα με τον υπαρξισμό, ο άνθρωπος «είναι μια παρουσία εγκαταλειμμένη στην ελευθερία της να σχεδιάζει τον εαυτό της, δημιουργώντας και εκλέγοντας συνεχώς τις δυνατότητές της» και που θέλει αυτή η παρουσία του να ακολουθεί τα σχέδιά του. Αυτή η σύμπτωση της παρουσίας του μέσα στον κόσμο με τα σχέδια που ο ίδιος έχει κάνει για τον εαυτό του, είναι ο άνθρωπος. Είναι συγχρόνως το «ον που σχεδιάζει τον εαυτό του» και το «ον που υπάρχει μέσα στον κόσμο». Με την επιλογή της παρουσίας του, ο άν-

θρῶπος δε γίνεται αυτό που είναι στην ουσία, δε βρίσκει, δηλαδή, «την αρχαία του φύση», όπως ισχύει στην κλασική ανθρωπολογία, αλλά είναι κάθε φορά αυτό που έγινε με την επιλογή του. Ολόκληρος ο αγώνας του ανθρώπου είναι να συμπέσει η παρουσία του με το σχεδιάσμα του, αφού η παρουσία είναι η πραγματοποίηση του σχεδίου του. Όταν ο σχεδιασμός συμπίπτει με την παρουσία του στον κόσμο, τότε ο άνθρωπος βρίσκει τον εαυτό του. Αυτή η ελευθερία του ανθρώπου να σχεδιάσει τον εαυτό του τον καθιστά και τον μόνο υπεύθυνο για τις πράξεις του, γι' αυτό που θα γίνει, για τις όποιες επιτυχίες ή αποτυχίες του. Ως εκ τούτου, δε δικαιούται να ζητά συγχώρηση από κανέναν, όταν αποτυγχάνει, μιας και είναι ανά πάσα στιγμή ελεύθερος να αλλάξει το σχεδιασμό του εαυτού του. Όταν ο άνθρωπος δεν έχει τη δύναμη να αλλάξει το σχεδιασμό του, τότε είναι τραγικό, γιατί μπορεί να οδηγηθεί σε πολύ μεγάλες συμφορές. Είναι γι' αυτό το λόγο που ο Σαρτρ θεωρεί ότι «Ο άνθρωπος είναι καταδικασμένος να είναι ελεύθερος να σχεδιάζει τον εαυτό του. Η σωτηρία του, όμως, είναι και πάλιν η ελευθερία του να επανασχεδιάσει τον εαυτό του».

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ

Πώς ο άνθρωπος γνωρίζει τον εαυτό του.

Στην προσπάθειά του να γνωρίσει τον εαυτό του, πολλές φορές ο άνθρωπος συγκρούεται με τους «άλλους». Προσπαθεί να μπει μέσα στους άλλους, να συγκριθεί μαζί τους και να ανακαλύψει το βαθύτερό του είναι. Επειδή όμως ποτέ δεν ξεκινά με την παραδοχή ότι ο ίδιος δεν είναι καλύτερος από τους άλλους, δεν μπορεί να πάρει ορθή γνώση για το τι είναι ο εαυτός του, μέσα από αυτή τη σύγκριση. Όταν πάλιν ο άνθρωπος έχει «νουν», έχει δηλαδή έγκυρη γνώση, σκέφτεται φιλοσοφικά, τότε, με κάθε ειλικρίνεια, ρωτά τον εαυτό του ποιος είναι. Τότε παίρνει μια μικρή πληροφορία ότι ο εαυτός του είναι διπλός. Ταυτίζεται με αυτό που κάνει αλλά, τον ρωτά αν είναι ευχαριστημένος με

αυτό. Μέσα του ακούει μια διπλή φωνή, κάνει ένα εσωτερικό διάλογο που του δίνει μια μικρή υποψία, δεν του δίνει όμως τη σιγουριά αν είναι καλός ή κακός. Επομένως, ούτε η σύγκριση με τους άλλους, ούτε η έγκυρη γνώση από μόνη της δίνουν απάντηση στο ερώτημα «ποιος είναι ο εαυτός». Η πραγματική γνώση του ανθρώπου για τον εαυτό του, η απάντηση στο ερώτημα «τι είμαι», δίνεται μόνον μέσα από τους άλλους, με τους οποίους βρίσκεται σε μια διαρκή διαλεκτική σχέση. Γιατί, για να μπορέσει ο άνθρωπος να βγει από τον εαυτό του και να ξαναμπει σ' αυτόν, κάνοντας έναν ολόκληρο κύκλο, για να μπορέσει να ζήσει τις λίγες στιγμές ευτυχίας που είναι η απόλυτη σύμπτωση με τον εαυτό του, θα πρέπει να τύχει της αποδοχής και της αναγνώρισης των άλλων.

Η αυτογνωσία και οι άλλοι

Ολόκληρη η ζωή του ανθρώπου είναι μια συνεχής πορεία προς την «αυτογνωσία», μια απεγνωσμένη προσπάθεια να βρει τον εαυτό του. Ο δρόμος προς την αυτογνωσία είναι πολύ δύσκολος, εξ αιτίας των «άλλων». Γιατί, για να βρει ο άνθρωπος τον εαυτό του, θα πρέπει να ανεξαρτητοποιηθεί από τους άλλους, αλλά και να τύχει της αναγνώρισής τους. Οι πολύ λίγες στιγμές απόλυτης ευτυχίας του ανθρώπου είναι όταν ο εαυτός του, η παρουσία του στον κόσμο, συμπίπτει με το σχεδιασμό που ο ίδιος έχει κάνει γι' αυτόν. Και αυτή ακριβώς η παρουσία του είναι ό,τι αναγνωρίζεται από τους άλλους. Κατά τον Kierkegaard, η μεγαλύτερη απελπισία του ανθρώπου είναι όταν αυτό που σχεδίασε για τον εαυτό του δε συμπίπτει με την παρουσία του στον κόσμο, δεν αναγνωρίζεται από τους άλλους. Γι' αυτό και ο Kierkegaard λέει ότι «Πρέπει να ξεκινήσουμε από την απελπισία μας». Για να γνωρίσει, λοιπόν, κανείς τον εαυτό του, θα πρέπει να περάσει μέσα από τους άλλους. Αυτοί οι άλλοι, που είναι κατά τον Σαρτρ «η κόλασή μου», μπορούν ακόμη και να καταστρέψουν τον άνθρωπο, σ' αυτή τη δύσκολη πορεία του προς την αυτογνωσία, κάνοντάς τον να χάσει την αυτοπεποίθηση και τον

αυτοσεβασμό του, ακόμη κι όταν έχει θαυμάσια ταυτότητα. Ιδιαίτερα ευάλωτα σ' αυτό τον κίνδυνο είναι τα μικρά και ανώριμα παιδιά, τα οποία, όπως και κάθε άνθρωπος, αναμένουν οπωσδήποτε να βρίσκουν απήχηση ανάμεσα στους συνομήλικούς τους, αλλά και στους ενήλικες και των οποίων ο σχεδιασμός για τον εαυτό είναι υποτυπώδης, γεμάτος συναισθηματισμό, είναι μάλλον προσδοκίες. Όταν δε βρίσκουν απήχηση στο σπίτι, στο σχολείο, στην παρέα, όταν δε γίνεται σεβαστή η προσωπικότητά τους, αυτό είναι φοβερό. Τις περισσότερες φορές χάνουν την αυτοπεποίθησή τους, καταφεύγουν σε άλλες ομάδες που τα παρωθούν σε βίαιες ή και εγκληματικές πράξεις, μόνο και μόνο γιατί τους προσφέρουν αναγνώριση γι' αυτό που κάνουν.

ΕΓΚΥΡΗ ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ

Για να μπορέσει ο άνθρωπος να βρει τον εαυτό του, να αποκτήσει αυτογνωσία και αυτοσεβασμό, χρειάζεται να έχει «έγκυρη γνώση». Η έγκυρη γνώση είναι πολύ θετική για την ταυτότητα και την ύπαρξη. Δεν είναι μόνο γνωστική ικανότητα, αλλά συμπίπτει με ιδιότητες της προσωπικότητας που ανάγονται στη σφαίρα του πρακτικού λόγου, των ηθικών αξιών, είναι ταυτόχρονα γνωστικό και ηθικό φαινόμενο. Η έγκυρη γνώση βοηθά το άτομο να γνωρίζει ανά πάσα στιγμή τα όρια των δυνατοτήτων του και την ισχύ της γνώσης του. Του δίνει αυτοπεποίθηση γι' αυτά που θα πει ή θα κάνει, τον καθοδηγεί στο δρόμο προς την ύπαρξη, μιας και η ύπαρξη είναι η σύμπτωση του σχεδιασμού του εαυτού και της παρουσίας του στον κόσμο. Η έγκυρη γνώση δεν είναι μια απόλυτη γνώση και πεποίθηση ότι κάποιος τα ξέρει όλα. Είναι μια γνώση που καθιστά το άτομο ικανό να ξέρει τι ξέρει, τι δεν ξέρει, τι του επιτρέπεται να μην ξέρει και, πολύ περισσότερο, να ομολογεί ότι κάτι δεν ξέρει. Είναι αυτό που έμαθε και μπορεί να το παρουσιάσει στους άλλους, γνωρίζοντας ότι με αυτό μπορεί να τους αλλάξει προς το καλύτερο. Η έγκυρη γνώση καθιστά το άτομο ικανό να αυτοαναιρεί-

ται χωρίς δυσκολία και χωρίς να απαρνιέται τον ίδιο του τον εαυτό, να ομολογεί κακές συνήθειες και ελαττώματά του της καθημερινής ζωής και να δέχεται την καλόπιστη κριτική, είναι μια πρόοδος προς την αυτογνωσία. Έχοντας έγκυρη γνώση, ο άνθρωπος, διερωτάται ανά πάσα στιγμή τι δυνατότητες έχει η γνώση του, τι πρέπει από αυτήν να αναιρέσει, πότε και τι να αλλάξει από το σχεδιασμό του, όταν αυτός δε συμπίπτει με την παρουσία του. Τέλος, η έγκυρη γνώση συμπίπτει ανά πάσα στιγμή με τον εαυτό του καθενός, έστω και αν οι άλλοι δεν τον δέχονται, είναι η ιδιά του η ταυτότητα. Και παραμένει έγκυρη, καθόσον χρόνον μπορεί να αντέξει στην κριτική και στην αντίθεση.

Η έγκυρη γνώση βοηθά το άτομο να αποφεύγει τους πειρασμούς που οι άλλοι του επιφυλάσσουν, να μην υποκύπτει στην κολακεία και να μην αλλάζει το σχεδιασμό του, μόνο και μόνο για να αρέσει στους άλλους. Από την άλλη, η έγκυρη γνώση τον προφυλάσσει από τον κίνδυνο να υποπέσει στην αλαζονεία σ' εκείνες τις, λίγες έστω, στιγμές ευτυχίας, όπου ο σχεδιασμός του συμπίπτει απόλυτα με την παρουσία του, να μη θεωρεί ότι αυτός είναι η αυθεντία, αλλά να είναι μετριοπαθής. Η μετριοπάθεια είναι μεγάλη αρετή για τον καθένα και ιδιαίτερα για τον παιδαγωγό. Το να αντιμετωπίζει ο παιδαγωγός τον καθένα, ακόμη και το μικρό παιδί, ως ίσος προς ίσον δεν είναι ψεύτικη μετριοφροσύνη, ούτε υποκρισία, αλλά βαθιά σκέψη του άλλου και ειλικρινής σεβασμός της προσωπικότητάς του. Αυτό το εκτιμούν πολύ τα παιδιά, όσο μικρά και αν είναι και ασκεί πολύ θετική επίδραση στη διαμόρφωση του χαρακτήρα και της προσωπικότητάς τους. Τέλος, η έγκυρη γνώση δίνει στον άνθρωπο την απαραίτητη αυτοπεποίθηση για να μπορεί να κρίνει πότε η απόρριψή του από τους άλλους οφείλεται στη δική του, κακή παρουσία και πότε στη δική τους κακία. Ας μην ξεχνάμε πως αυτοί οι άλλοι, που είναι για τον καθένα «η κόλασή του», μπορούν να τον καταστρέψουν, ακόμη και όταν έχει θαυμάσια ταυτότητα, ακόμη κι όταν η παρουσία του ταυτί-

ζεται απόλυτα με το σχεδιασμό του. Έχουν τη δύναμη να τον αναγκάσουν να χάσει την αυτοπεποίθησή του, να τον εξωθήσουν στην αποξένωση από τους άλλους ή ακόμη και από τον ίδιο του τον εαυτό, καταστάσεις που είναι και οι δυο ανεπιθύμητες. Γιατί, η αποξένωση από τους άλλους οδηγεί το άτομο στην αυτοαπομόνωση, σε μια κατάσταση όπου προσπαθεί να γεμίσει την αντικειμενική του πραγματικότητα με τα υποκειμενικά του συναισθήματα, στην άρνηση των άλλων και κάθε επίδρασης από αυτούς, με όλα τα αρνητικά συνεπακόλουθα. Από την άλλη, η αποξένωση από τον εαυτό είναι ό,τι χειρότερο, γιατί σε μια τέτοια περίπτωση το άτομο βρίσκεται σε μια κατάσταση όπου δεν ξέρει ποιος είναι, ποια είναι «η ταυτότητά του», ποιο είναι «το εγώ» του και οδηγείται σιγά - σιγά στην υπαρξιακή απελπισία.

ΕΓΚΥΡΗ ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΑΥΘΕΝΤΙΚΟΤΗΤΑ

Στη σύμπτωση γνωστικών ικανοτήτων και χαρακτηριστικών της προσωπικότητας που ανάγονται στη σφαίρα του πρακτικού λόγου, σ' αυτό τον ωραίο συνδυασμό γνώσης και ηθικών αρχών, μπορούμε να τοποθετήσουμε και την έννοια της «αυθεντικότητας». Τη στιγμή που το άτομο αισθάνεται σίγουρο για τις γνώσεις του, που έχει αποκτήσει την αυτογνωσία του και είναι ικανοποιημένο από την ταύτιση του σχεδιασμού με την παρουσία του στον κόσμο, γίνεται «αυθεντικό». Αυτή η αυτοϊκανοποίηση για τη σύμπτωση γνωστικών ικανοτήτων και ηθικών αρχών, είναι η μεγαλύτερη στιγμή ευτυχίας για το άτομο. Είναι μια στιγμή αυτοπεποίθησης, η οποία αντανάκλα μια κατάσταση όπου τα υποκειμενικά του σχέδια ταυτίζονται με την αντικειμενική πραγματικότητα, έχουν τύχει αναγνώρισης και το ίδιο τυγχάνει αποδοχής και σεβασμού από τους άλλους. Είναι η στιγμή που το άτομο βρίσκει την ύπαρξή του, μιας και η αυθεντικότητα αποτελεί δομικό στοιχείο της ύπαρξης. Σε τέτοιες στιγμές που το άτομο αισθάνεται την αυθεντικότητά του, μπορεί να εκδηλώσει τις ενδόμυχες σκέψεις και τα συναισθή-

μάτά του. Γιατί η προσωπικότητα είναι αυθεντική μέσα στις σκέψεις της και τη συμπεριφορά της, έχει όμως και την εξωθεν καλή μαρτυρία, τις αποδείξεις ότι έχει γίνει αποδεκτή.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Ο υπεύθυνος της Εκπαιδευτικής Διοίκησης, αλλά και ο κάθε παιδαγωγός, ήταν ανέκαθεν επιφορτισμένος με τη μεγάλη ευθύνη της διαπαιδαγώγησης των νέων ανθρώπων και της διάπλασης της προσωπικότητάς τους. Ιδιαίτερα στις μέρες μας, σε μια εποχή που υπάρχει σύγχυση, αν όχι κρίση αξιών και που τα κυρίαρχα πρότυπα ζωής και συμπεριφοράς κατευθύνονται από τις «επικρατούσες αξίες» του καταναλωτισμού και του ευδαιμονισμού, η ευθύνη αυτή είναι ακόμη πιο βαριά. Για να μπορέσει ο παιδαγωγός να ανταποκριθεί επάξια στο ρόλο του, θα πρέπει να διαθέτει αυτογνωσία και αυθεντικότητα, ως δομικά στοιχεία της δικής του ύπαρξης, που μετουσιώνονται στην απόλυτη ταύτιση της παρουσίας του στον κόσμο με το σχέδιο που ο ίδιος έχει κάνει για τον εαυτό του, κατά τρόπο ελεύθερο. Ο δρόμος προς την αυτογνωσία και την αυθεντικότητα, αν και δύσκολος, δεν είναι αδιάβατος, φτάνει να έχει ο εκπαιδευτικός έγκυρη γνώση, με την έννοια του συνδυασμού γνωστικών ικανοτήτων και ηθικών αρχών και να μπορεί, παράλληλα, να βοηθά τους μαθητές του να κατακτούν την έγκυρη γνώση, μέσα από μια ορθή παιδαγωγική σχέση, που είναι ταυτόχρονα και διαλεκτική. Στην προσπάθειά του αυτή, η καλή γνώση της φιλοσοφίας για την ανθρώπινη ύπαρξη, όπως έχει σκιαγραφηθεί πιο πάνω, είναι «εκ των ων ουκ άνευ».

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Τσουγιοπούλου, Σ. Ν. (1964). *Ο Κλασικός Ορισμός του Ανθρώπου και ο Άνθρωπος ως Ύπαρξη*. «Εποχές», **11**, σ. 11-17.
- Τσουγιοπούλου, Σ. Ν. (2003). *Παράδοσεις στα πλαίσια του Μαθήματος ΕΠΑ: 690. «Αξίες και Ηθική στην Εκπαιδευτική Διοίκηση»*. Λευκωσία, Πανεπιστήμιο Κύπρου.

ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΑΞΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Οι νέες τάσεις στη διοίκηση της εκπαίδευσης φαίνεται να απαιτούν κυρίως αυθεντικότητα και αυτογνωσία από τον υπεύθυνο της Εκπαιδευτικής Διοίκησης.

Μια προσπάθεια εξήγησης των εννοιών αυτών μέσα από τη φιλοσοφική θεώρηση της ανθρώπινης ύπαρξης κατά τον υπαρξισμό

Η αναγκαιότητα να χαρακτηρίζεται ο υπεύθυνος της Εκπαιδευτικής Διοίκησης από αυθεντικότητα και αυτογνωσία πηγάζει πρωτίστως από το κοινωνικό έργο το οποίο επιτελεί, αυτό της μόρφωσης των παιδιών. Σχολιάζω τις δύο αυτές έννοιες, αφού προηγουμένως παραθέσω συνοπτικά ορισμένες από τις απόψεις του υπαρξισμού όσον αφορά την σημασία της ανθρώπινης ύπαρξης.

Ο υπαρξισμός ως φιλοσοφική διδασκαλία πήρε το όνομά του από την αντίληψη, ότι η φιλοσοφία δεν είναι αντικειμενική ή θεωρητική επιστήμη, αδιάφορη για την ύπαρξη του ανθρώπου που τη δημιουργεί, αλλά είναι συνδεδεμένη με την πραγματική και συγκεκριμένη ύπαρξη του ανθρώπου. Ο υπαρξισμός, σε γενικές γραμμές, παρουσιάστηκε ως αντίδραση της φιλοσοφίας του ανθρώπου κατά της υπερβολής της φιλοσοφίας των ιδεών. Στηρίζεται πάνω στην παράδοση, η οποία ξεκίνησε από το Σωκράτη, που αντιπαρθέτει στις κοσμογονικές φαντασιώσεις των φυσιολόγων της ιωνικής σχολής το παράγγελμα «γνώθι σαυτόν», συνεχίζεται από τον Πασκάλ, ο οποίος αντιτάχθηκε των καρτεσιανών, που ασχολούνται περισσότερο με τις επιστήμες παρά με τον άνθρωπο, τη ζωή και το θάνατο, και καταλήγει με τον Kierkegaard, ο οποίος αντιπαρθέτει στο απόλυτο σύστημα του Ένγκελς, την απόλυτη ύπαρξη. Γενικά ο υπαρξισμός αποδοκιμάζει τους υπερβατικούς κόσμους. Η φιλοσοφία της ύπαρξης παρουσιάζεται σαν μια συγκεκριμένη σκέψη για τον άνθρωπο και την κατάστασή του.

Το θεμελιώδες χαρακτηριστικό κάθε φιλοσοφίας της ύπαρξης είναι η απόλυτη ελευθερία. Ο τύπος, «η

ύπαρξη προηγείται της ουσίας», δε σημαίνει ότι είμαστε προκαθορισμένοι πριν γεννηθούμε, αλλά ότι εμείς οι ίδιοι δημιουργούμε το πεπρωμένο μας με την ελεύθερη βούλησή μας και είμαστε απόλυτα υπεύθυνοι για ό,τι κάνουμε. Άρα ο υπαρξισμός είναι πρώτα από όλα ηθική φιλοσοφία, «ουμανισμός», που κηρύσσει την υποχρέωση της ένταξης, της συμμετοχής στην κοινωνική δράση και καταδικάζει τη θεωρητική παρατήρηση, η οποία οδηγεί στην αποχή, στην ακινητοποίηση και τη στασιμότητα.

Επικεντρώνομαι στη συνέχεια στη σχέση του εαυτού με τον εαυτό, την οποία θα επιχειρήσω να παρουσιάσω συνοπτικά, σύμφωνα με τις φιλοσοφικές πεποιθήσεις των υπαρξιστών και κυρίως του Kierkegaard για την ανθρώπινη ύπαρξη. Όπως προανέφερα, ο άνθρωπος κατά τους υπαρξιστές έχει την αναφαίρετη ελευθερία να δημιουργεί το πεπρωμένο του. Αυτή η ελευθερία του ανθρώπου να εκλέγει εντελώς μόνος του την συγκεκριμένη σχέση με τον εαυτό του, δηλαδή την πραγματικότητά του, φαντάζει τρομακτική λόγω ακριβώς των συνεπειών της όταν δεν αξιοποιηθεί σωστά. Η σχέση του εαυτού με τον εαυτό, μέσα στην οποία ο άνθρωπος ισορροπεί γιατί ο εαυτός αναγνωρίζει τον εαυτό ως πράγματι κάτι δικό του, αυτή η σχέση που δεν υπάρχει πουθενά δεδομένη, αλλά ο κάθε άνθρωπος μόνος του, στη συγκεκριμένη του πράξη πρέπει να την εκλέξει, αποτελεί την ίδια την ύπαρξη. Το προηγούμενο σχόλιο φανερώνει το δικαίωμα εκλογής του «πως πρέπει να είναι» η παρουσία του ανθρώπου, και δη του υπεύθυνου της Εκπαιδευτικής Διοίκησης και συνεπώς της υποχρέωσης

που γραμμικά δημιουργείται για το άτομο όσον αφορά το σχεδιασμό της προσωπικότητάς του

Με την εκλογή του σχεδίου της παρουσίας του, ο άνθρωπος είναι κάθε φορά αυτό που αποφάσισε με την εκλογή του. Η ανθρώπινη παρουσία είναι η ελεύθερη και υπεύθυνη εκλογή του εαυτού της και συνεπώς ο άνθρωπος δεν έχει καμιά δικαιολογία και συγγνώμη γι' αυτό που έγινε. Συνεπώς, ο άνθρωπος σύμφωνα με την υπαρξιακή αντίληψη είναι μια ελεύθερη προσωπικότητα, που αυτή η ελευθερία της έγκειται στο δικαίωμα του ανθρώπου να σχεδιάζει τον εαυτό του, δημιουργώντας και συνάμα εκλέγοντας τις δυνατότητές του. Συνοψίζοντας, ο άνθρωπος μπορεί να οριστεί ως η σύμπτωση της παρουσίας του στον κόσμο, σύμφωνα με το σχέδιο που έχει κάνει για τον εαυτό του. Σκοπός του ανθρώπου είναι να καταφέρει η παρουσία του στον πραγματικό κόσμο να αντικατοπτρίζει το σχέδιο που έχει κάνει για τον εαυτό του. Το πιο πάνω φυσικά δεν αναγνωρίζεται και αξιολογείται αποκλειστικά από το ίδιο το άτομο, αλλά μέσω των άλλων. Εξάλλου, δε νοείται οποιοδήποτε σχέδιο εαυτού απομονωμένο από το κοινωνικό σύνολο («Οι άλλοι είναι κόλαση» αναφέρει ο Sartre). Δε θα επεκταθώ σε ό,τι αφορά τη σχέση του εαυτού με τους άλλους. Θα πρέπει να σημειώσω ότι ο άνθρωπος διαθέτει την ικανότητα τροποποίησης του αρχικού του σχεδιασμού. Δηλαδή τα σχέδια των ανθρώπων δεν είναι σε καμία περίπτωση δεσμευτικά αφού μπορούν να αναπροσαρμόζονται. Η αλλαγή γίνεται για να υπάρξει η μέγιστη σύγκλιση κάθε φορά (ταύτιση αν είναι δυνατόν) του σχεδίου και

της προσωπικότητας του ατόμου, σύγκλιση που ούτε και αυτή είναι τελεσίδικη και οριστική αλλά και πάλιν πρέπει να αναπροσαρμόζεται ώστε το άτομο, λόγω ακριβώς αυτής της σύγκλισης, να αισθάνεται αυτοπεποίθηση.

Ο τρόπος με τον οποίο η υπαρξιακή φύση του ανθρώπου συνδέεται με την αυτογνωσία και την αυθεντικότητα θα σχολιαστεί στη συνέχεια.

Η αυτογνωσία αποτελεί μέρος και προϋπόθεση της αυθεντικότητας. Ο άνθρωπος ορίζεται από τη φύση του. Για να κατασκευάσει όμως ο άνθρωπος το σχέδιό του χρειάζεται την «έγκυρη» γνώση. Ο όρος «έγκυρη γνώση» είναι φύσει παραπλανητικός δεδομένου ότι τίποτα στον κόσμο δεν είναι απόλυτο (παρά μόνο φυσικά οι ταυτολογίες) και συνεπώς δεν μπορεί να υπάρχει απόλυτα σωστή γνώση. Οι γνώσεις συνεπώς του ανθρώπου δεν μπορούν να θεωρηθούν απόλυτες αλλά χαρακτηρίζονται από κάποιο «βαθμό» στον οποίο ισχύουν. Για να χαρακτηρίζεται ο άνθρωπος από αυθεντικότητα, προϋποτίθεται ότι είναι κάτοχος έγκυρης γνώσης, με την έννοια της γνώσης που μπορείς να την προσφέρεις, να την υποστηρίξεις, αλλά αν χρειαστεί, να αναιρέσεις κάποιο μέρος της, δεδομένων των περιορισμών της γνώσης που προαναφέρθηκαν. Ο τρόπος με τον οποίο αποκτιέται μια τέτοια γνώση είναι με την αποφυγή των προκαταλήψεων, με επιστημονική

μή μελέτη όλων των διαθέσιμων πηγών σε βάθος και με ενδελεχή έρευνα για τυχούσες διαφωνίες ή αποκλίσεις όσον αφορά τις ερμηνείες που δίνονται. Η απόκτηση έγκυρης γνώσης βοηθά στην αυθεντικότητα της προσωπικότητας γιατί αυτή απαιτεί την αυτογνωσία και την αυτοπεποίθηση για την επάρκεια των γνώσεων που η αυτογνωσία προκαλεί. Από την άλλη, η αυτογνωσία οδηγεί και αυτή με τη σειρά της στην αναζήτηση της έγκυρης γνώσης. Η αυτογνωσία είναι κυρίως γνωστική, αφού αποτελεί τη γνώση του εαυτού. Συνεπώς, χρέος του ανθρώπου είναι να γνωρίζει τα όρια της ισχύος των γνώσεών του. Με την αυτογνωσία ο άνθρωπος καθίσταται αυθεντικός, έχει συνείδηση των περιορισμών της γνώσης του και δε συμπεριφέρεται αλαζονικά. Το σχεδιάγραμμά του ανταποκρίνεται στην εικόνα του, σύμπτωση που οδηγεί στην ευτυχία λόγω της αυτοπεποίθησης που προκαλεί.

Οι συνέπειες της άγνοιας της ισχύος των γνώσεων είναι καταστροφικές για τον άνθρωπο. Πρέπει το άτομο να μπορεί να επανασχεδιάζει και να προσαρμόζει το σχέδιο και τις απαιτήσεις του, ώστε να επιτυγχάνεται η σύμπτωση των δύο, κάτι ανέφικτο χωρίς αυτογνωσία. Ο άνθρωπος αποξενώνεται, απελπίζεται και πιθανόν να προσπαθεί να «επιβάλει» στους άλλους το σχέδιό του. Επιπλέον, αποδίδει αποκλειστικά στους άλλους την ευθύνη της ανικανότητας από μέρους του να ανα-

προσαρμόζει το σχέδιό του. Η τραγικότητα του ανθρώπου να μην μπορεί να επανασχεδιάσει το σχέδιό του μπορεί να οδηγήσει ακόμη και στη σχιζοφρένεια.

Ο υπεύθυνος της Εκπαιδευτικής Διοίκησης έχει σήμερα την υποχρέωση και την ευθύνη να έχει μια σταθερή ύπαρξη και να είναι αυθεντικός, να κερδίζει και όχι να επιβάλλει το σεβασμό και την αναγνώριση των άλλων. Πρέπει να γνωρίζει τους κινδύνους για τα παιδιά και τη νεολαία, αφού πρωτίστως αυτούς υπηρετεί. Ακόμα δεν πρέπει να εκμεταλλεύεται τη θέση κύρους του και να λειτουργεί ως αυθεντία λόγω του ότι οι υφιστάμενοί του αλλά και οι μαθητές του βρίσκονται σε θέση προσδοκιών. Πρέπει ο υπεύθυνος της Εκπαιδευτικής Διοίκησης να έχει την αυτογνωσία, δηλαδή συνείδηση των ορίων των γνώσεών του, καθώς και των σημείων που αγνοεί ή που δεν έχει σαφή άποψη γι' αυτά. Η γνώση της άγνοιας οδηγεί σε αναζήτηση νέας – έγκυρης γνώσης για κάλυψη των κενών. Η έγκυρη γνώση είναι μια προπαίδεια για την αυτοπεποίθηση που μας προφυλάσσει από κινδύνους όπως η αποξένωση. Ακόμη βοηθά στο να αποφεύγεται η υποκρισία και η πεισματική εμμονή σε κάτι καθώς και το να υποκύπτουμε στην κολακεία των άλλων.

Δημήτρης Δημητρίου,

Δάσκαλος, Μεταπτυχιακός Φοιτητής ΕΠΑ,
Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η Διαφαινόμενη Κρίση στον Κλάδο Εκπαιδευτικής Διοίκησης

Μέσα από την πλούσια βιβλιογραφία-κυρίως την αγγλοαμερικανική με θέμα την εκπαιδευτική διοίκηση, διαφαίνεται μια κρίση που περνά προς το παρόν ο κλάδος αυτός.

Στα παρακάτω κείμενα οι συγγραφείς επιχειρούν να απαντήσουν τα ακόλουθα ερωτήματα:

A) Ποιες είναι οι αιτίες αυτής της κρίσης κατά τη γνώμη σας αλλά και σύμφωνα με την αυτοκριτική των αντιπροσώπων της εκπαιδευτικής διοίκησης;

B) Τι προτάσεις μπορεί να κάνει κανείς για να ξεπεραστεί η κρίση; Σχολιάστε τις προτάσεις του Ch. Hodginson στο βιβλίο "The dimensions of School Leadership" σ.σ. 221-219, και συμπληρώστε με δικές σας προτάσεις.

ΚΕΙΜΕΝΟ Α'

"Our field is in a pretty sorry state..." (Hickcox, E.,2002).

Η δήλωση αυτή του Hickcox, από τον πρόλογο του βιβλίου "The Ethical Dimensions of School Leadership" φαίνεται να συμπυκνώνει τις ανησυχίες και τους φόβους μιας μερίδας ακαδημαϊκών που ασχολούνται με την εκπαιδευτική διοίκηση. Η ύπαρξη κρίσης στον τομέα αυτό είναι πλέον γεγονός. Ένα γεγονός που όπως επισημαίνει ο Hickcox συνδέεται με τη συνεχή συρρίκνωση και αντικατάσταση των τμημάτων Εκπαιδευτικής Διοίκησης στις ΗΠΑ και τον Καναδά, από άλλα τμήματα όπως τα τμήματα Policy Studies.

Η κρίση στον κλάδο της Εκπαιδευτικής Διοίκησης (Ε.Δ.) επήλθε ως αποτέλεσμα της διατάραξης της πολιτι-

σμηκής ομοιογένειας που χαρακτηρίζει τις κοινωνίες και την αντικατάστασή της από τον πλουραλισμό και την πολυφωνία. Το γεγονός αυτό συντέινε στην ανατροπή αξιών που θεωρούνταν ως πάγιες και σε μερικές περιπτώσεις «ιερές» και έθετε τους εκπαιδευτικούς ηγέτες ενώπιον της πρόκλησης της εναρμόνισης των πρακτικών τους με το συγκείμενο. Η Ε.Δ. δεν μπορεί πλέον να βασίζεται σε παραδεδομένα ρεπερτόρια-σενάρια αλλά ο κάθε εκπαιδευτικός ηγέτης πρέπει να αναζητεί τους δικούς του όρους αυθεντικότητας που θα καθιστούν λειτουργικό το διοικητικό του έργο.

Οι σύγχρονες φιλελεύθερες κοινωνίες επέτρεψαν την αναγνώριση ομάδων που μέχρι πρότινος ήταν στο περιθώριο. Γυναίκες, μαύροι, εθνοτικές μειονότητες, ομοφυλόφιλοι και άλλα σύνολα απαιτούν πλέον μια αυξημένη ευαισθητοποίηση των κοινωνικών θεσμών απέναντι τους για την αποφυγή της καλλιέργειας στερεοτύπων που να τους υποτιμούν. Πέραν όμως των ομάδων αυτών πολλοί άλλοι φορείς επιζητούν παρέμβαση στη διαχείριση της σχολικής μονάδας. Οργανωμένοι γονείς, κοινοτικά συμβούλια, ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα, ακόμη και ιδιωτικές επιχειρήσεις, συγκροτούν αυτό που ο Johanson (κεφ.12) αποκαλεί ως αρένες επιρροής για το έργο του εκπαιδευτικού. Οι απαιτήσεις αυτών σε συνδυασμό με το προσωπικό σύστημα αξιών του κάθε εκπαιδευτικού ηγέτη πρέπει να συγκερασθούν για να υπάρξει μια συναίνεση. Η προσπάθεια όμως αυτή συχνά οδηγείται σε σύγκρουση.

Μέσα από το πνεύμα της νεοτερικότητας η Ε.Δ. οδηγήθηκε σε μια προσπάθεια εξορθολογισμού των πρακτικών και των μεθόδων της. Ο νεοτερισμός ως τρόπος σκέψης παρουσιάζεται ως μια εκσυγχρονιστική κίνηση που σκοπεύει στην αποϊεροποίηση της γνώσης και υποστηρίζει την επιστημονική σκέψη, την παραγωγή νέας γνώσης και την ορθολογιστική οργάνωση όλων των πτυχών της ανθρώπινης ζωής. Με βάση τούτο το σκεπτικό έγινε μια προσπάθεια εισαγωγής στην Ε.Δ. μοντέλων από τη διοίκηση των επιχειρήσεων και τη βιομηχανία.

Το νεοτερικό όμως μοντέλο με δεδομένη την απουσία φιλοσοφικού υπόβαθρου οδήγησε σε ένα νέο δεσμοτικό τρόπο αντιμετώπισης της πραγματικότητας όπου τα πρόσωπα αντιμετωπίζονται ως αντικείμενα σε ένα μηχανιστικό σύστημα. Κατ'αντιστοιχία στην εκπαίδευση, η έννοια του μαθητή αλλά και του εκπαιδευτικού ως προσώπου με ελεύθερη βούληση και ιδιαίτερες ανάγκες θυσιάζεται στο βωμό του ορθολογισμού και της τεχνοκρατικής ανάπτυξης.

Αποτέλεσμα τούτης της κρίσης είναι όπως λέει ο Hodgkinson (κεφ.13) μια ανίερη συνύπαρξη δύο διαστάσεων στη σύγχρονη ζωή, της διάστασης του Απόλλωνα και του Διόνυσου. Η πρώτη είναι μια διάσταση ορθολογιστική, επιστημονική, γραφειοκρατική ενώ η δεύτερη είναι οργισμένη, βίαιη, ηδονιστική. Η Απολλώνεια διάσταση αφορμάται από το τι πρέπει να είναι «σωστό». Η ανικανότητα όμως να αποδοθεί ένα αντικειμενικό νόημα

στο «σωστό» οδήγησε ακριβώς στην ταύτιση του ορθού με το παραγωγικό. Αυτή η προσπάθεια επιβολής μιας ορθότητας οδήγησε στην καταπίεση πολλών διαστάσεων της ανθρώπινης ύπαρξης η οποία και έρχεται να εκδικηθεί αυτούς τους δεσμώτες τις μέσω της ανάδειξης της Διονυσιακής διάστασης-μιας διάστασης επαναστατικής και κατά αρκετούς έκφυλης. Και αν η Διονυσιακή πλευρά διαθέτει έναν κάποιο χαρακτήρα και μια ενεργητική διάθεση, αυτή η άκριτη επιβολή του εκ των άνωθεν δοσμένου «ορθού λόγου» μπορεί να οδηγήσει, όπως και έχει ήδη συμβεί σε μια άρνηση της συμμετοχής της ζωής, μέσω της υιοθέτησης μιας παθητικής στάσης που περιορίζει την οποιαδήποτε δημιουργικότητα από μέρους του ανθρώπου και τον αλλοτριώνει καθιστώντας τον ένα κοινωνικό εξάρτημα του οποίου η μόνη έγνοια είναι να εξασφαλίσει όσο το δυνατόν πιο ανώδυνα, τα προς το ζην.

Πώς μπορεί λοιπόν ο κλάδος της Ε.Δ. να υπερβεί αυτή την κρίση που τον ταλανίζει. Ο Hodgkinson (κεφ.13) υποστηρίζει ότι απαιτείται πρώτιστα η κατανόηση της ανθρώπινης φύσης. Αυτή ακριβώς η ανθρώπινη φύση είναι η πρώτη ύλη της εκπαίδευσης. Η φύση αυτή είναι αναλλοίωτη αλλάζει όμως το συγκείμενο. Η εκπαιδευτική διοίκηση αφορά ακριβώς αυτό το συγκείμενο. Πρέπει να είναι συγκεκριμένη να απορρέει αλλά και να αφορά το συγκεκριμένο, να καθοδηγεί αλλά και να καθοδηγείται από την πράξη. Αυτό που λείπει από την Ε.Δ. πάντα σύμφωνα με τον Hodgkinson, είναι μια φιλοσοφική ενδοσκοπήση.

Η φιλοσοφία είναι αυτή που θα λειτουργήσει ως μέσο υπέρβασης από την κρίση. Αλλά για να αποκτήσει αυτή τη χειραφετική διάσταση πρέπει να λαμβάνει υπόψη την ανθρώπινη φύση χωρίς βέβαια να αδιαφορεί για το συγκεκριμένο. Με βάση τούτο η φιλοσοφία πρέπει να εδραιώσει μια διαλεκτική σχέση ανάμεσα στον άνθρωπο και το περιβάλλον και να ευρίσκει πρακτικούς τρόπους που θα καθοδηγούν τον άνθρωπο στη διαχείριση του εαυτού του αλλά και των σχέσεων του με το περιβάλλον, μέσα από το περιβάλλον και διαμέσου του εαυτού του.

Πηγές

- Begley, P.T. & Johansson, O. (eds). (2003). *The ethical dimensions of school leadership*. Kluwer Academic Publishers.
- Σαβεριάδου-Τσουγιοπούλου, Ν. (1964). Ο κλασικός ορισμός του ανθρώπου και ο άνθρωπος ως ύπαρξη. *Εποχές*, 11.

Λεύκιος Νεοφύτου

Δάσκαλος, Μεταπτυχιακός Φοιτητής
Εκπαιδευτικής Διοίκησης, Πανεπιστήμιο Κύπρου

ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΑΞΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

ΚΕΙΜΕΝΟ Β΄

Οι αιτίες της κρίσης στην εκπαιδευτική διοίκηση, ιδιαίτερα σε χώρες που δεν έχουν ευρωπαϊκό πολιτισμό, όπως οι ΗΠΑ και οι πρώην αποικίες, οφείλονται κυρίως στο γεγονός πως αντιμετώπιζαν τα θέματα της παιδείας με την ίδια πρακτική όπως και τα οικονομικά θέματα. Υπήρχε, δηλαδή, μια έντονη σύνδεση της παιδείας με την οικονομία, χωρίς να λαμβάνονται καθόλου υπόψη οι δομές και οι αρχές που συνθέτουν το οικοδόμημα της παιδείας, όπως είναι η φιλοσοφία αλλά και ο παράγοντας άνθρωπος. Όταν υπάρχει κρίση η Ευρώπη μπορεί να πάρει από την πλούσια ιστορία της χωρίς να έχει ανάγκη να καταφύγει στις κουλτούρες της Ανατολής ή οπουδήποτε αλλού. Το μεγαλύτερο πρόβλημα θα δημιουργηθεί στις πρώην αποικίες όπου εγκαταστάθηκαν Ευρωπαίοι, σε χώρες χωρίς ταυτότητα, όπως το Χογκ Κογκ, καθώς και στην Ευρώπη μελλοντικά, πιθανόν, λόγω της μαζικής εισβολής ισλαμιστών στη γηραιά ήπειρο.

Οι Αμερικανοί αντιλήφθηκαν κάποια στιγμή ότι πρέπει να υπάρχει φιλοσοφική βάση στην παιδεία. Κατάλαβαν πως δεν μπορούσε η διοίκηση της παιδείας να έχει μόνο διακανονιστικό χαρακτήρα. Αισθάνθηκαν έντονα την έλλειψη της θεωρίας και την ανάγκη να θεμελιώσουν τις πρακτικές τους. Έτσι έχουμε την Κίνηση προς τη Θεωρία. Προσπάθησαν να εισαγάγουν τη φιλοσοφία, να βάλουν θεωρία, αγνοώντας όμως την παράδοση και μη λαμβάνοντας καθόλου υπόψη την ευρωπαϊκή παράδοση. Δέχτηκαν ασμένως τον Hodgkinson και τις θεωρίες του, γιατί δεν ήταν Ευρωπαίος αλλά Καναδός. Πώς τα δέχτηκαν όμως; Μεγαλοποιώντας κάποια πράγματα που τους είπε, ενώ άλλα τα παρερμήνευσαν. Το πρώτο μοτίβο στην Αμερική ήταν ότι η παιδεία είχε αξία οικονομική και έπρεπε να της δώσουν αξίες, ενώ στο δεύτερο μοτίβο παρουσιάζονται διαφορετικές αρχές διοίκησης. Υπήρχαν δυσκολίες στην προσφορά ποικίλων προτάσεων των υπευθύνων της διοίκησης ώστε να επιλεγεί η πιο σωστή. Έτσι γίνεται εισαγωγή θεωρητικών κριτηρίων. Βρήκαν πολλές δυσκολίες στο γεγονός ότι είχαν την εντύπωση πως οι συγκρούσεις αξιών περιορίζονταν στις ανταλλακτικές προοπτικές που μπορούσε να έχουν οι αποφάσεις της προσωπικότητας του υπευθύνου της διοίκησης.

Σήμερα, λοιπόν, στην Αμερική γίνεται μια μεγάλη αλλαγή, την οποία άρχισαν να θεωρούν απαραίτητη στην εκπαιδευτική διοίκηση. Συνειδητοποίησαν ότι και μεν η παιδεία δεν μπορεί να μην εξαρτάται από τα

επιτεύγματα άλλων τομέων, ιδιαίτερα του τεχνολογικού, αλλά είναι και κάτι ξεχωριστό, αυθύπαρκτο. Το γεγονός αυτό είχαν εννοήσει στην Αμερική τη δεκαετία του '70 κάποιοι προοδευτικοί οι οποίοι πίστεψαν πως μπορούσε να γίνει μια μεγάλη αλλαγή. Ότι δηλαδή το σύνολο από κανόνες με το οποίο ασκούσαν τη διοίκηση στην εκπαίδευση στην Αμερική θα έπρεπε να προεκταθεί και στις περιοχές της φιλοσοφίας ή της κοινωνιολογίας με φιλοσοφικές, όμως, βάσεις. Πίστεψαν ότι θα ήταν δυνατό να έρθει μια αναγέννηση στο μοντέλο της διοίκησης.

Κατά τον Hodgkinson το λάθος τους ήταν που πίστευαν ότι η κουλτούρα (που περιλαμβάνει και τη φιλοσοφία) είναι γενικό αποτέλεσμα της τεχνικής ανάπτυξης και τεχνολογίας και πως δεν είναι αυτόνομη. Ο ίδιος, βέβαια, υποστηρίζει πως είναι και αυτόνομη και εξαρτημένη. Το λάθος στην Αμερική οφείλεται στο γεγονός πως στην προσπάθειά τους να μεταβούν από ένα σύστημα κανόνων σε αξιολογικό, έκαμαν χρήση πολλών αξιών χωρίς να τις καταλάβουν, να τις απομωώσουν και αυτό ήταν καταστροφικό. Η αντιφιλοσοφική τάση της αμερικανικής προόδου είναι δεδομένη και οφείλεται στο γεγονός πως η φιλοσοφία είναι γέννημα της Ευρώπης και η Αμερική δε θέλει να έχει εξαρτήσεις από την Ευρώπη, θέλει την αυτονομία της, όπως η ίδια την αντιλαμβάνεται και της την επιβάλλει ο ηγεμονισμός και η αλαζονεία της. Προσπαθεί να δημιουργήσει κουλτούρα χωρίς πολλά ευρωπαϊκά στοιχεία. Προσπαθώντας, λοιπόν, να φιλοσοφήσουν έφτασαν σε φιλοσοφικές ερωτήσεις. Η φιλοσοφία είναι αυτή που ξυπνά κάθε λίγο στις κρίσεις στην παιδεία, και γι' αυτό, επειδή ο Hodgkinson είχε ασχοληθεί με τη φιλοσοφία, τον αγάπησαν, στην αρχή, τουλάχιστον.

Ο Hodgkinson, λοιπόν, υποστηρίζει πως πρέπει κανείς να πιστέψει στην ιστορικότητα και στην ιστορία. Υποστηρίζει επίσης πως η ιστορία που θεωρείται ως ο διανοητικός σύνδεσμος μεταξύ του παρελθόντος, του παρόντος και του μέλλοντος είναι η ουσία της διοίκησης. Η διοίκηση είναι η διαχείριση του μέλλοντος και τα επιτεύγματά της γίνονται η κληρονομιά του παρελθόντος. Ο Hodgkinson επιτίθεται σ' αυτούς που προέρχονται από χώρες άλλες (ΗΠΑ και αγγλικές αποικίες) που έμειναν με πείσμα μακριά από την ιστορία. Ο λόγος του είναι σαφής και έντονος: *«Πρέπει να παραδώσουμε τις παραδόσεις και την ιστορία ακόμα κι αν προσβάλλουν μερικές πολυπολιτισμικές πεποιθήσεις. Και πρέπει να έχουμε ένα ενδιαφέρον με μεγαλύτερο σκοπό να είμαστε άνθρωποι. Διαφορετικά δεν είμαστε εκπαιδευτικοί αλλά ακριβώς μια άλλη μορφή*

μηχανικής διδασκαλίας: προγραμματιστές, εκπαιδευτές, διανομείς πληροφορίας. Οι πληροφορίες μπορούν να εξισωθούν με τη γνώση αλλά η γνώση δεν μπορεί να εξισωθεί με την κατανόηση... Αλλά αλλάζει το πλαίσιο, αυτό που δεν αλλάζει είναι η ανθρώπινη φύση... (που) είναι το ακατέργαστο υλικό της εκπαίδευσης. Περισσότερο, αυτό είναι επίσης η ουσία της διοίκησης και της ηγεσίας... Ακόμα, η ανθρώπινη φύση και ο άνθρωπος όρος είναι το πεμπτοουσιακό υπαγόμενο θέμα πραγματικής φιλοσοφίας. Ο Dewey είπε και ο Willower το επικύρωσε ότι το σύνολο της φιλοσοφίας είναι η γενική θεωρία της εκπαίδευσης. Θα βεβαιώνα ότι το σύνολο της φιλοσοφίας είναι επίσης η γενική θεωρία της διοίκησης. Η αληθινή φιλοσοφία στην ακαδημαϊκή αίσθηση είναι κατά ένα μεγάλο μέρος απομακρυσμένη από τις πρακτικές υποθέσεις αλλά η διοικητική φιλοσοφία είναι μια πειθαρχία ολόκληρος ο στόχος της οποίας είναι να ενημερωθεί η πρακτικότητα. Και αυτό το είδος της φιλοσοφίας είναι το πατρογονικό δικαίωμα του καθενός.»

Εδώ φαίνεται πως εστιάζεται και το πρόβλημα το αμερικανικό. Το γεγονός πως η Αμερική στερείται ιστορίας (είναι μια ήπειρος που ανακαλύφθηκε την περίοδο των μεγάλων ανακαλύψεων και όσον αφορά τις ΗΠΑ κέρδισαν την ανεξαρτησία τους το 1776 και οι κατοικούντες σε αυτή συνθέτουν ένα μωσαϊκό κουλτούρων, είναι πασιφανής δηλαδή η ανομοιογένεια), την κάμνει να συμπεριφέρεται εχθρικά προς την ιστορία ή να προσπαθεί να επιβάλει άλλες αξίες και αρχές από αυτές που η ίδια διαθέτει πολλές και φέρουν τη σφραγίδα «Made in USA». Προσπαθούν απεγνωσμένα να ξεφύγουν τόσο από την ιστορία όσο και από στιδήποτε είναι ευρωπαϊκό. Ένα όμως είναι το γεγονός το οποίο έχει αναφέρει και ο Τόμας Έλιοτ πως «Οι άνθρωποι χωρίς ιστορία δεν μπορούν να λυτρωθούν από το χρόνο, γιατί η ιστορία είναι ο χώρος όλων των αιώνων μας στιγμών.» Και οι Αμερικανοί είναι ξεκάθαρο πως δεν μπορούν να λυτρωθούν, αν εξακολουθούν να συμπεριφέρονται με το ίδιο αίσθημα ανωτερότητας σε σχέση με την Ευρώπη. Εγώ προσωπικά θα έλεγα πως το αίσθημα αυτό είναι κατωτερότητας.

Από αυτή την προσπάθεια για ξεπέραςμα της κρίσης δεν μπορεί να απουσιάζει η φιλοσοφία, όπως αναφέραμε και πιο πάνω. Αυτή είναι που θα δώσει την πρόοδο και τη λύση για τα πολλά και σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα η παιδεία και η διοίκησή της. Η Παιδαγωγική είναι σε όλους γνωστό ότι έχει να κάνει με την ανθρώπινη φύση. Έχει να κάνει με ανθρώπους ανώριμους, εύπλαστους σαν το ζυμάρι, γι' αυτό το λόγο ο δάσκαλος, ο παιδαγωγός, δεν μπορεί να μη λαμβάνει υπόψη την ανθρώπινη φύση. Δεν μπορεί να μη λαμβάνει υπόψη τον άνθρωπο. Με αυτά τα δεδομένα βγαίνει αβίαστα το συμπέρασμα πως ο

παιδαγωγός, ο υπεύθυνος της παιδείας, είναι πολύ υπεύθυνο άτομο, λόγω κυρίως της ευθύνης που έχει, πρέπει να μάθει την κριτική αποδοχή και τη σύγκριση των διαφόρων θεωριών, να έχει την ικανότητα να επιλέγει και πώς να το δώσει πιο κάτω. Κυρίως όμως χρειάζεται πέρα από την εγκυκλοπαιδική μόρφωση μια γνώση φιλοσοφική του τι είναι ο άνθρωπος. Οι αρχαίοι ημών πρόγονοι, σοφοί όπως πάντα, δείχνουν το δρόμο. Η πολυμαθία δεν σε διδάσκει να έχεις «νουν». Να χρησιμοποιήσουμε, λοιπόν, το μυαλό μας για να βρούμε τι είναι ο άνθρωπος, να υπάρξει, δηλαδή, μια ειλικρινής περιέργεια. Να εμβαθύνουμε στα πράγματα πέρα από τα ρηχά εγκυκλοπαιδικά.

Κατά την προσωπική μου άποψη η επίλυση της κρίσης θα γίνει μόνο αν σταματήσουν οι άνθρωποι, κυρίως οι Αμερικανοί, να επιμένουν σε απολυτότητα των αρχών και να καταφύγουν στον ουμανισμό και τις ελληνορωμαϊκές αρχές. Θα πρέπει να αφήσουν το ωφελμιστικό πνεύμα μακριά από την παιδεία, να δώσουν σ' αυτήν την αξία που της αρμόζει. Να σταματήσει, λοιπόν, ο καταστροφικός εναγκαλισμός της παιδείας από την οικονομία. Από την άλλη δεν έχω παρά να συμφωνήσω με τον Hodgkinson ότι ο δάσκαλος οποιασδήποτε βαθμίδας πρέπει πάνω από όλα να είναι άνθρωπος. Δεν είμαστε διανομείς γνώσεων, εξάλλου οι γνώσεις αυξάνονται με γεωμετρική πρόοδο και ποιος μπορεί να τις προλάβει, να τις κατακτήσει. Το θέμα είναι η προσέγγιση, η αναζήτηση της αλήθειας, ο άνθρωπος, η φιλοσοφική εμβάθυνση στα πράγματα. Πρέπει εμείς ως δάσκαλοι να μπορέσουμε να βοηθήσουμε τους μελλοντικούς πολίτες του τόπου μας, της Ενωμένης Ευρώπης, που, εκόντες άκοντες, θα αποτελούν μέλη ενός κόσμου παγκοσμιοποιημένου, να αποφύγουν να γίνουν υπερκαταναλωτές, να είναι άνθρωποι και άνθρωποι και να σέβονται την ιστορία και την παράδοση, τόσο τη δική τους όσο και των άλλων. Τέλος, να τους μάθουμε την αυτογνωσία, κυρίως με το παράδειγμά μας, και τη μεσότητα του Αριστοτέλη.

Δρ. Γιώργος Ι. Μαυροκορδάτος

Φιλόλογος, Βοηθός Διευθυντής

Μεταπτυχιακός Φοιτητής Εκπαιδευτικής Διοίκησης,
Πανεπιστήμιο Κύπρου

ΜΕΡΙΚΕΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Πέτρος Πασιαρδής, Αναπληρωτής Καθηγητής Εκπαιδευτικής Διοίκησης στο Πανεπιστήμιο Κύπρου
Εκτελεστικός Αντιπρόεδρος του Commonwealth Council for Educational Administration
and Management (CCEAM)

Οι σύγχρονες παγκόσμιες πραγματικότητες του 21ου αιώνα αλλά και η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθιστούν τη μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας μας περισσότερο από αναγκαία. Το εκπαιδευτικό σύστημα της Κύπρου δεν μπορεί πλέον να παραμένει προσκολλημένο σε ιδέες, θεσμούς και οργανογράμματα που είχαν δημιουργηθεί πριν από σαράντα χρόνια. Μπορεί τότε να εξυπηρετούσαν (και εξυπηρετήσαν το νεοσύστατο κράτος μας καλά), όμως σήμερα δεν μπορούμε παρά να μιλούμε για αναχρονιστικούς θεσμούς και αναχρονιστικό τρόπο σκέψης και οργάνωσης της κυπριακής εκπαίδευσης.

Οι πιο κάτω σκέψεις για τρία θέματα, (α) το θεσμό των Εθνικών Επιπέδων (β) την εισαγωγή Διδακτικών Μονάδων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και (γ) την Αναδιοργάνωση του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, αποτελούν απλώς κάποιες πρώτες εισηγήσεις οι οποίες για την περίπτωση εφαρμογής τους στην Κύπρο θα πρέπει να τύχουν περαιτέρω ερευνητικής και επιστημονικής επεξεργασίας. Τις παραθέτω κυρίως για σκοπούς προβληματισμού και πρόκλησης μιας ουσιαστικής και γόνιμης συζήτησης ανάμεσα στους εμπλεκόμενους για περαιτέρω θεσμική μεταρρύθμιση στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας μας.

Α. ΕΘΝΙΚΑ ΕΠΙΠΕΔΑ

Ένα βήμα προς την υιοθέτηση αλλαγών στην κυπριακή εκπαίδευση αποτελεί η έναρξη της διαδικασίας, καθορισμού Εθνικών Επιπέδων. Με απόφαση της προηγούμενης κυβέρνησης και ανανέωσή της από την παρούσα, η διαδικασία αυτή βρίσκεται εν εξελίξει.

Με βάση την εμπειρία που αποκτήθηκε μέχρι τώρα και τη μελέτη και αξιοποίηση της εμπειρίας άλλων

χωρών στον τομέα αυτό, η διαδικασία καθορισμού των εθνικών επιπέδων αναμένεται να διέλθει από τρεις φάσεις, όπως παρουσιάζονται πιο κάτω:

ΦΑΣΗ I: Σχεδιασμός-Προγραμματισμός (δύο χρόνια)

- Ενημέρωση των εμπλεκόμενων για το νέο σχεδιασμό – σεμινάρια και ημερίδες για τη φιλοσοφία, τους σκοπούς και τους στόχους του θεσμού (πρώτη ημερίδα: *Απρίλιος 2002*)
- Διατύπωση προκαταρκτικών (draft) επιπέδων
- Επεξεργασία - αξιολόγηση των προκαταρκτικών επιπέδων (*Σεπτέμβριος 2002 – Μάιος 2003*)
- Δοκιμαστική εφαρμογή επιπέδων σε σχολεία με τη διεξαγωγή περιπτώσιων μελετών (case studies) (*Σεπτέμβριος 2003 – Δεκέμβριος 2003*)

ΦΑΣΗ II: Πειραματική Εισαγωγή και Καταρτισμός Οργάνων Αξιολόγησης (δύο χρόνια)

- Διατύπωση τελικής μορφής εθνικών επιπέδων.
- Καταρτισμός δοκιμίων αξιολόγησης των εθνικών επιπέδων που αντιστοιχούν σε ηλικίες παιδιών που θα αξιολογούνται με εθνικό σύστημα αξιολόγησης.
- Καταρτισμός εντύπων καταχώρησης αποτελεσμάτων αξιολόγησης για ηλικίες παιδιών όπου θα γίνεται αναφορά στο βαθμό που έχουν επιτευχθεί οι στόχοι.
- Διάχυση αποτελεσμάτων και ενημέρωση σε επαρχιακά σεμινάρια και ημερίδες για εκπαιδευτικούς. (*Ιανουάριος 2004 – Δεκέμβριος 2005*)

ΦΑΣΗ III: Συνεχής Αξιολόγηση και Ανάπτυξη Πολιτικής για Εθνικά Επί-

πέδα (1.5 χρόνια)

- Δημιουργία διαχρονικής τράπεζας δεδομένων και αξιολόγηση της προσπάθειας για σκοπούς μέτρησης της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού μας συστήματος σε σχέση με τα εθνικά επίπεδα.
- Δημιουργία ερευνητικής ομάδας για εκπόνηση εργασιών με στόχο την ανάπτυξη και βελτίωση των εθνικών επιπέδων.
- Διάχυση αποτελεσμάτων και ενημέρωση σε επαρχιακά σεμινάρια και ημερίδες για εκπαιδευτικούς. (*Ιανουάριος 2006 – Ιούνιος 2007*)

Τον πρώτο χρόνο λειτουργίας του θεσμού ξοδεύτηκαν 134,500 ΛΚ συνολικά (αμοιβές για όλους τους συμμετέχοντες, επιμορφωτικά σεμινάρια και γραμματειακή υποστήριξη). Υπολογίζεται ότι κάθε χρόνο θα απαιτούνται περίπου τα ίδια κονδύλια μέχρι την τελική συγγραφή των επιπέδων και των δοκιμίων, δηλαδή μέχρι τον Ιούνιο του 2007.

Ταυτόχρονα όμως, θα πρέπει να συσταθεί η Εθνική Μονάδα Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης στην οποία πρέπει να ενταχθεί σταδιακά η όλη διαδικασία για τα Εθνικά Επίπεδα. Θεωρώ ότι χρειάζεται έρευνα και συγγραφή έκθεσης/μελέτης για τη δημιουργία μιας τέτοιας μονάδας.

Ως βασικοί σκοποί μιας τέτοιας μονάδας θα πρέπει να είναι:

- Η ανάπτυξη, αναθεώρηση και παρακολούθηση του Αναλυτικού Προγράμματος της Κύπρου
- Η ανάπτυξη, διαχείριση και παρακολούθηση ενός συστήματος εθνικών εξετάσεων με βάση τα Εθνικά επίπεδα αλλά και άλλες εξετάσεις (όπως Εισαγωγικές για παράδειγμα)
- Η δημιουργία τράπεζας δεδομένων και άλλων στατιστικών για την καλύτερη πληροφόρηση και

καθοδήγηση ολόκληρου του εκπαιδευτικού συστήματος.

Οι πιθανές υπηρεσίες/διευθύνσεις για ένα οργανόγραμμα μιας τέτοιας μονάδας θα μπορούσαν να είναι οι ακόλουθες (ο κατάλογος που ακολουθεί είναι απλά ενδεικτικός):

- Υπηρεσία/Διεύθυνση Εξετάσεων
- Υπηρεσία/Διεύθυνση Αναλυτικού Προγράμματος
- Υπηρεσία/Διεύθυνση Οικονομικών
- Υπηρεσία/Διεύθυνση Εξωτερικών και Διεθνών Σχέσεων
- Υπηρεσία/Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού

Η Εθνική Μονάδα Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης πρέπει κατά την άποψή μου να έχει ανεξαρτησία από το ΥΠΠ για να μπορεί να θεωρηθεί ως ο προστάτης των επιπέδων του εκπαιδευτικού μας συστήματος και επιπρόσθετα ως ο ανεξάρτητος ελεγκτής των εκπαιδευτικών διαδικασιών του ΥΠΠ. Προς τούτο πρέπει να έχει δικό του Διοικητικό Συμβούλιο και δικό του προσωπικό. Για πιο πολλές λεπτομέρειες, όπως ανέφερα πιο πάνω, πρέπει να εκπονηθεί μελέτη με οργανογράμματα και χρονοδιαγράμματα μετά από ενδελεχή έρευνα παρόμοιων μονάδων του εξωτερικού.

Β. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

Στο άμεσα πρακτικό επίπεδο πιστεύω πως πρέπει να εισαχθεί ο θεσμός των διδακτικών μονάδων στα Γυμνάσια και Λύκεια της Κύπρου. Η εισαγωγή των διδακτικών μονάδων (δ.μ.) στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση χρειάζεται να γίνει για σκοπούς ευελιξίας και ελαστικότητας των αναλυτικών και ωρολόγιων προγραμμάτων των σχολείων μας. Η εισαγωγή του νέου θεσμού του Ενιαίου Λυκείου νομίζω ότι συμβάλλει προς αυτή την κατεύθυνση. Με το θεσμό των δ.μ. υπάρχει ένας βασικός πυρήνας μαθημάτων τον οποίο ακολουθούν όλοι οι μαθητές, και μετά διαφοροποιούνται ανάλογα με τις κλίσεις, τα ατομικά ενδιαφέροντα και τα μελλοντικά τους σχέδια. Με αυτό το ευέλικτο σχήμα γίνεται πιο εύκολη η εισαγωγή ή αφαίρεση μαθημάτων και άλλων καινοτομιών στα σχολεία μας και γινόμαστε πιο ελα-

στικοί και λιγότερο δύσκαμπτοι στις απαιτήσεις της πολυπλοκότητας και της συνεχούς αλλαγής που χαρακτηρίζουν την εποχή μας. Για παράδειγμα, θα πρέπει να χωρισθεί το αναλυτικό στις βασικές γνωστικές περιοχές, π.χ., Γλώσσα, Μαθηματικά, Φυσικές Επιστήμες, Τέχνες, Μουσική, Γυμναστική, Ξένες Γλώσσες, Πληροφορική, Οικονομικές Επιστήμες κτλ. Θα πρέπει να γίνει διαχωρισμός σε μαθήματα περιεχομένου, μαθήματα ειδίκευσης και μαθήματα γενικής μόρφωσης.

Μετά, θα πρέπει να μπει ένα σύστημα μονάδων με ποσοστά, π.χ., 30% των μαθημάτων θα είναι υποχρεωτικά για όλα τα παιδιά, 30% θα είναι περιορισμένης επιλογής μέσα από συγκεκριμένους κύκλους ή ομάδες μαθημάτων, 30% θα είναι για ειδικότητα και 10% θα είναι εντελώς ελεύθερης επιλογής.

Μάλιστα, θα μπορούσαν να προταθούν τριών ειδών απολυτήρια με ένα σύστημα αυξημένων διδακτικών μονάδων για το κάθε ένα, π.χ., κανονικό απολυτήριο, προχωρημένο απολυτήριο και απολυτήριο ανώτατης διάκρισης. Θα μπορούσε το ΥΠΠ να έρθει σε συμφωνία με πανεπιστήμια τόσο στην Κύπρο όσο και στο εξωτερικό και να γίνονται δεκτοί χωρίς εξετάσεις οι απόφοιτοι με εξαίρετο απολυτήριο, κτλ. Με αυτό τον τρόπο ικανοποιούνται οι ανάγκες όλων και εξυπηρετούνται όλα τα παιδιά ανάλογα με τις ικανότητες, τις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες τους. Παράλληλα, θα μπορούσε το σχολικό έτος να χωρισθεί σε δύο αυτοτελή εξάμηνα έτσι ώστε τα παιδιά να έχουν λιγότερα μαθήματα κατά εξάμηνο και να μπορούν να επικεντρωθούν καλύτερα και με μεγαλύτερη έμφαση σε αυτό που κάνουν.

Για πιο πολλές λεπτομέρειες, όπως αυτές ανέφερα πιο πάνω, πρέπει να εκπονηθεί μελέτη με χρονοδιαγράμματα μετά από ενδελεχή έρευνα παρόμοιων σχολείων και προγραμμάτων του εξωτερικού.

Γ. ΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΤΡΟΠΟΥ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ (ΥΠΠ)

Το ΥΠΠ είναι οργανωμένο με βά-

ση την ηλικία των παιδιών που εξυπηρετεί και όχι με βάση τις λειτουργίες που επιτελεί. Αυτό είναι αναχρονιστικό και οδηγεί σε πολλά προβλήματα, το χειρότερο των οποίων είναι η έλλειψη επικοινωνίας και συντονισμού μεταξύ των διαφόρων διευθύνσεων του ΥΠΠ με αποτέλεσμα να μη γνωρίζει η Δημοτική τι κάνει η Μέση, τι η Τεχνική και τι η Ανώτερη Εκπαίδευση. Αντίθετα, το ΥΠΠ θα μπορούσε να οργανωθεί με βάση τις ακόλουθες διευθύνσεις που έχουν σχέση με τις λειτουργίες που πρέπει να επιτελεί ένα Υπουργείο Παιδείας και όχι κατ'ανάγκη με την ηλικία των παιδιών (Ο κατάλογος που ακολουθεί είναι ενδεικτικός, δεν εξαντλεί όλες τις λειτουργίες ενός σύγχρονου Υπουργείου Παιδείας): (α) Διεύθυνση Αναλυτικών Προγραμμάτων (με ευθύνη από το Νηπιαγωγείο μέχρι και το Λύκειο) (β) Διεύθυνση Ειδικών Πληθυσμών (με ευθύνη από το Νηπιαγωγείο μέχρι και το Λύκειο) (γ) Διεύθυνση Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας και Πληροφορικής στην Εκπαίδευση (με ευθύνη από το Νηπιαγωγείο μέχρι και το Λύκειο) (δ) Διεύθυνση Εξετάσεων και Πιστοποίησης (με ευθύνη από το Νηπιαγωγείο μέχρι και το Λύκειο) (ε) Διεύθυνση Πολιτισμού (με ευθύνη από το Νηπιαγωγείο μέχρι και το Λύκειο) (στ) Διεύθυνση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων και Διεθνών Σχέσεων (με ευθύνη από το Νηπιαγωγείο μέχρι και το Λύκειο) (ζ) Διεύθυνση Έρευνας και Προγραμματισμού (με ευθύνη από το Νηπιαγωγείο μέχρι και το Λύκειο) κτλ. Αυτές είναι μόνο κάποιες προκαταρκτικές και ενδεικτικές σχέψεις με βάση τις οποίες θα μπορούσε να εκπονηθεί μία σε βάθος μελέτη. Η μελέτη αυτή όμως πρέπει να προκύψει μέσα από έρευνα μεταξύ του προσωπικού του ΥΠΠ και τη μελέτη των οργανογραμμάτων άλλων Υπουργείων Παιδείας. Η έρευνα μεταξύ του προσωπικού του ΥΠΠ θα πρέπει να γίνει μέσω συνεντεύξεων και ερωτηματολογίων για την αποτίμηση του έργου που επιτελείται στην κάθε θέση και στην κάθε διεύθυνση. Με αυτό τον τρόπο θα έχουμε ένα Υπουργείο με σύγχρονες και ευέλικτες δομές.

Πολυπολιτισμικότητα και πολιτική εγγραφών στη δημόσια εκπαίδευση της Κύπρου: Μια σχέση αιτίας - αποτελέσματος και εισαγωγής ενός ιδιότυπου συστήματος επιλογής στην εκπαίδευση (educational choice)

Μαρία Παπαϊωάννου, Υποψήφια Διδάκτορας Εκπαιδευτικής Διοίκησης, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Το δικαίωμα της επιλογής στην εκπαίδευση αποτέλεσε και σε προηγούμενη έκδοση του Δελτίου του ΚΟΕΔ θέμα αρθρογραφίας. Τότε, το προσεγγίσαμε συγκριτικά ως ζήτημα εκπαιδευτικής πολιτικής πέντε χωρών (ΗΠΑ, Ολλανδίας, Αγγλίας, Γαλλίας και Ιαπωνίας), αλλά και ιστορικά, διερευνώντας την παρουσία και εξέλιξη του ως εθνική εκπαιδευτική πολιτική σε κάθε υπό μελέτη περίπτωση (Αγγελίδου, Γεωργίου & Παπαϊωάννου, 2001). Στο κείμενο αυτό, η επιλογή στην εκπαίδευση (educational choice) εξετάζεται στα πλαίσια του Κυπριακού Εκπαιδευτικού Συστήματος, ενός καθόλα γραφειοκρατικού με συγκεντρωτικό χαρακτήρα συστήματος με πολιτική κράτους πρόνοιας (Pashiardis, 1997: 280; Pashiardis, 1994/95: 117). Εξετάζεται ως επιλογή μεταξύ των δημόσιων δημοτικών σχολείων στην Κύπρο (public choice system) και μάλιστα σε μια αιτιακή σχέση με την παρουσία της πολυπολιτισμικότητας στα δημόσια σχολεία. Δηλαδή, της αλλαγής στην εθνοτική και γλωσσική κυρίως σύσταση του μαθητικού πληθυσμού σε ορισμένα δημόσια σχολεία με την εγγραφή μαθητών από οικογένειες κυρίως οικονομικών μεταναστών και Ελληνοποντιών από τις χώρες της Μαύρης Θάλασσας και την πρώην ΕΣΣΔ και την αύξηση παιδιών μεικτών γάμων στην Κύπρο.

Στις πλείστες των περιπτώσεων στη διεθνή βιβλιογραφία, το δικαίωμα επιλογής στην εκπαίδευση ταυτίζεται με το δικαίωμα της γονεϊκής επιλογής (parental choice). Οι δύο αυτοί όροι δεν είναι ταυτόσημοι, γιατί η νόμιμη παροχή του δικαιώματος εγγραφής (κατοχυρωμένη νομοθετικά) των μαθητών σε σχολεία διαφορετικά από αυτά της περιοχής κατοικίας τους, δε σημαίνει αυταπόδεικτα ότι αξιοποιείται από όλους τους γονείς, ούτε ότι αποτελεί αποκλειστικά «δική» τους επιλογή, όπως επίσης δε σημαίνει ότι αποτελεί «επιλογή» των γονέων των μαθητών που παραμένουν στο σχολείο της γειτονιάς τους. Θα μπορούσε κανείς ίσως, να ταυτίσει αυτές τις δύο έννοιες στις περιπτώσεις γονέων που επιλέγουν για τη φοίτηση των παιδιών τους ένα ιδιωτικό σχολείο αντί ενός δημοσίου ιδρύματος (market choice). Το δικαίωμα επιλογής μεταξύ των δημόσιων σχολείων του κράτους (public choice) αποτελεί φαινόμενο πιο πρόσφατο στα διεθνή εκπαιδευτικά συστήματα - έπεται δηλαδή της διπολικής επιλογής ιδιωτικό/δημόσιο - συνδέεται με πολιτικές κατάργησης του κράτους-πρόνοιας και την εισαγωγή ενός πνεύματος φιλελευθερισμού στην εκπαίδευση. Συνήθως, παρουσιάζεται σε συστήματα που προωθούν πολιτικές αυτονομίας και αυτοδιαχείρισης των δημόσιων σχολικών μονάδων (περιπτώσεις αγγλοσαξονικών και ομόσπονδων κρατών), όπου το «προοδευτικό» πολιτικό επιχείρημα προάγει το δικαίωμα της επιλογής, ως βασικό δημοκρατικό συστατικό και αρχή μιας εκπαιδευτικής πολιτικής που εδραϊώνει τη μαρκετοποίηση στην εκπαίδευση (marketisation) ως στοιχείο προοδευτισμού.

Τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο κείμενο αυτό, και αφορούν αποκλειστικά το σύστημα επιλογής μεταξύ των δημόσιων σχολείων της Κύπρου, αποδεικνύουν εκτός των άλλων, ότι μια τέτοια ταύτιση είναι άστοχη.

Σε ότι αφορά την Κύπρο, το δικαίωμα επιλογής στην εκπαίδευση στη θεμελίωσή του και στην ιστορική του εξέλιξη, παρουσιάζει μια ιδιοτυπία εν συγκρίσει με άλλα δυτικού τύπου συστήματα, η οποία οφείλεται σε πολιτικούς, ιστορικούς και ιδεολογικούς παράγοντες που σχετίζονται με το πολιτικό πρόβλημα της Κύπρου. Τόσο η *καθιέρωση της ιδιωτικής εκπαίδευσης* όσο και η προσπάθεια καθιέρωσης του *πολυκοινοτισμού* στα κοινοτικά ή μετέπειτα δημόσια σχολεία της Κύπρου, εισάγονται από την διοίκηση των Άγγλων την εποχή της Αγγλοκρατίας στην Κύπρο, μιας πολιτικής με απώτερο στόχο την καθιέρωση της αγγλικής γλώσσας. Αν και οι Βρετανοί επέβαλαν ένα συγκεντρωτικό εκπαιδευτικό σύστημα για άσκηση αποτελεσματικού ελέγχου (Πέτρου, 2001, Persianis, 1996) δημιούργησαν τέσσερις τύπους σχολείων καθιερώοντας έτσι άτυπα το δικαίωμα επιλογής στην εκπαίδευση:

1. τα επιχορηγούμενα από την Αγγλική κυβέρνηση σχολεία από το 1931 (Κουτσελίνη 1997: 31)
2. τα μη επιχορηγούμενα, τα οποία συνεχίζουν να στηρίζονται οικονομικά από την Εκκλησία και διατηρούν ένα απόλυτα ελληνοκεντρικό πρόγραμμα
3. τα δημόσια βοηθούμενα σχολεία, πολυεθνικού τύπου συνεκπαίδευσης Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων στην αγγλική γλώσσα (Κουτσελίνη, 1997: 32; Persianis, 1996: 58)
4. και τα ιδιωτικά σχολεία με πρώτο το English School το 1936 σύμφωνα με τα πρότυπα προγράμματα λειτουργίας των Αγγλικών σχολείων και με γλώσσα διδασκαλίας την αγγλική (Persianis, 1996: 57).

Ιστορικά λοιπόν, διαπιστώνεται ότι η σύσταση και νομιμοποίηση της ιδιωτικής εκπαίδευσης στην Κύπρο δεν είναι η μετεξέλιξη των θρησκευτικών σχολείων (Langouet & Leger, 2000; Mellizo-Soto, 2000; Αγγελής, 1999; Ritzen, Dommelen, & Vijder, 1997; Carl, 1994; Louis, & Van Velzen, 1991), όπως συμβαίνει στις πλείστες των περιπτώσεων στη δύση (Αγγλία, ΗΠΑ, Γαλλία, Αυστραλία, Ολλανδία κτλ.) αλλά αποικιοκρατική πολιτική και μετα-αποικιοκρατικό κατάλοιπο/υπόλειμμα. Σε ό,τι αφορά τη δημόσια εκπαίδευση, οι ιστορικές εξελίξεις στο νησί μετά τη σύσταση της Κυπριακής Δημοκρατίας, αποτέλεσε υπόθεση του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου, το οποίο ακολουθεί μέχρι σήμερα ελληνοκεντρική εκπαιδευτική πολιτική με χαρακτηριστική την πολιτική δανείων εκπαιδευτικής πολιτικής και μέτρων από το ελληνικό γίγνεσθαι (Koutselini & Persianis, 2000; Persianis, 1994/95: 89).

Σήμερα, το δικαίωμα επιλογής στο σύστημα της δημόσιας εκπαίδευσης της Κύπρου εξαντλείται μεταξύ των σχολείων που λειτουργούν για τις τρεις κοινότητες που ζουν στην επικράτεια που «ορίζει» η Κυπριακή Δημοκρατία - Ελληνοκυπριακή, Αρμενική, Μαρωνιτική. Παρέχεται δηλαδή ουσιαστικά μόνο στους Κύπριους υπηκόους που δεν ανήκουν στην Ελληνοκυπριακή κοινότητα. Οι εγγραφές στα δημοτικά σχολεία της Κύπρου γίνονται με βάση το γεωγραφικό κριτήριο, δηλαδή την περιοχή κατοικίας της οικογένειας του μαθητή. Η νομοθετική αυτή πρόνοια όμως, φαίνεται να καταλύεται με την παρουσία των «αλλόγλωσσων» στα δημοτικά σχολεία της Κύπρου. Τα στοιχεία που παρουσιάζονται στη συνέχεια, αποτελούν μέρος των δεδομένων που συνέλεξα για τις ανάγκες της διδακτορικής μου μελέτης. Προέρχονται από τη μελέτη τριών περιπτώσεων δημοτικών σχολείων της Κύπρου σε διαφορετικές περιφέρειες, των οποίων η σύσταση του μαθητικού πληθυσμού άλλαξε δραματικά την τελευταία 10ετία.

Η πολιτική των εγγραφών είναι σημαντική, γιατί αποτελεί το σημαντικότερο παράγοντα που καθορίζει τη γλωσσική, εθνοτική και την κατ' επέκταση πολιτισμική σύσταση των σχολικών αυτών μονάδων. Από το 1999 - 2000 η πολιτική αυτή εκφράζεται με δύο τρόπους για τα σχολεία υποδοχής ξένων υπηκόων:

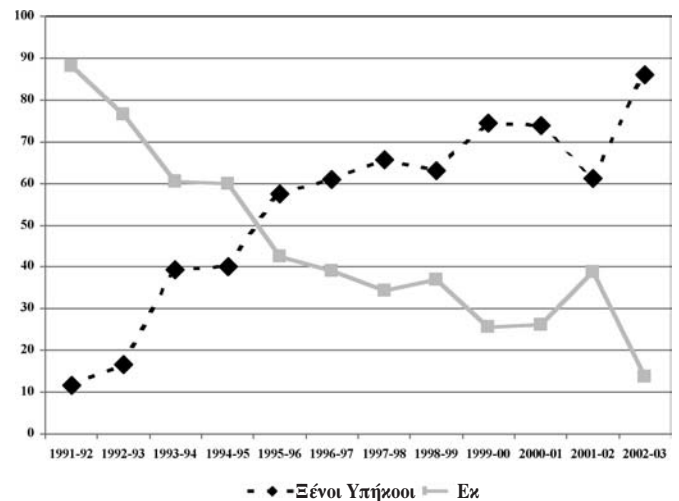
A. Με την παροχή του δικαιώματος εγγραφής σε οποιοδήποτε άλλο δημόσιο σχολείο στους Ελληνοκύπριους γονείς, άτυπα-ανεπίσημα

B. Με την υποχρεωτική μετακίνηση των ξένων υπηκόων από το σχολείο της γειτονιάς τους, στο οποίο έχουν το νόμιμο δικαίωμα να εγγραφούν, σε άλλα σχολεία της πόλης.

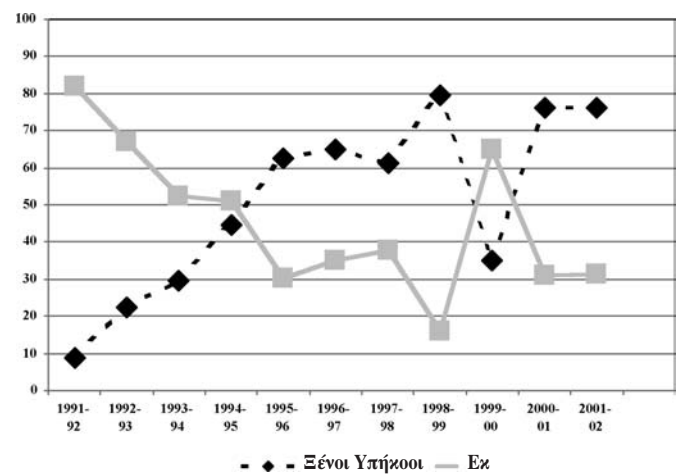
Στη συνέχεια θα παρουσιαστεί ο τρόπος με τον οποίο πραγματώνεται αυτή η αντιφατική εφαρμογή της «επιλογής», η οποία καταργεί το γεωγραφικό κριτήριο για τις εγγραφές στα συγκεκριμένα σχολεία (και όχι μόνο), άλλοτε κατοχυρωμένο στην αρχή της ελευθερίας για τους Ελληνοκύπριους άτυπα/ανεπίσημα (informal) και άλλοτε στην αρχή της καταναγκαστικής μετακίνησης των ξένων, επίσημα (formal).

Στα διαγράμματα που ακολουθούν παρουσιάζονται συγκριτικά οι εγγραφές Ελληνοκυπρίων και ξένων υπηκόων στα τρία σχολεία από το 1992 - 2003. Τα στοιχεία και οι μετρήσεις βασίζονται στη μελέτη των στοιχείων από τα μαθητικά μητρώα των σχολείων για τα έντεκα αυτά χρόνια και όχι στους αριθμούς που τα ίδια τα σχολεία καταθέτουν στο Υπουργείο Παιδείας και στην Εθνική Στατιστική Υπηρεσία για σκοπούς δημογραφικής στατιστικής. Στους αριθμούς των Ελληνοκυπρίων περιλαμβάνονται και οι περιπτώσεις Ελλαδιτών μαθητών ή και παιδιών από γάμους Κυπρίων με Ελλαδίτες ενώ δεν περιλαμβάνονται οι αριθμοί των επαναπατρισθέντων Κυπρίων από χώρες του εξωτερικού.

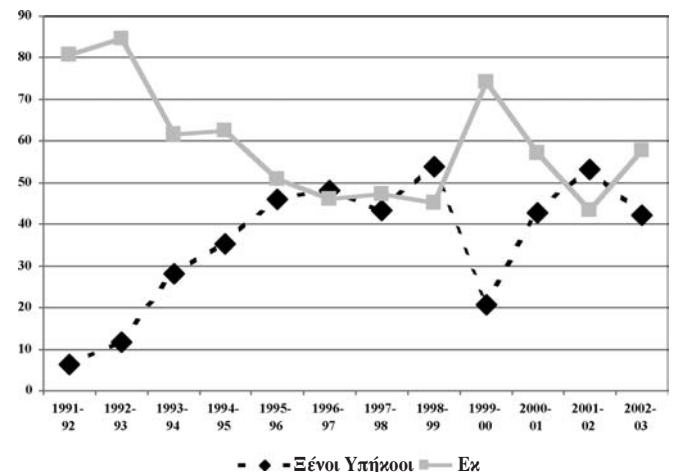
Διάγραμμα 1: Ποσοστιαίες αναλογίες Ελληνοκυπρίων και ξένων υπηκόων στις εγγραφές του σχολείου Α, από το 1992 - 2003

Διάγραμμα 2: Ποσοστιαίες αναλογίες Ελληνοκυπρίων και ξένων υπηκόων στις εγγραφές του σχολείου Β από το 1992 - 2003

Διάγραμμα 3: Ποσοστιαίες αναλογίες Ελληνοκυπρίων και ξένων υπηκόων στις εγγραφές του σχολείου Γ από το 1992 - 2003

Από τη μελέτη των τριών διαγραμμάτων προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

1. Και στα τρία σχολεία παρατηρείται ένα κοινό μοτίβο (pattern), αύξησης των εγγραφών των ξένων υπηκόων και μείωσης των εγγραφών των Ελληνοκυπρίων. Πρόκειται για το μοτίβο που ερμηνεύει τα υψηλά ποσοστά ξένων υπηκόων ή/και «αλλόγλωσσων» μαθητών στα σχολεία αυτά σήμερα, πλησιάζοντας τα 70 – 80%.
2. Η ένταση της αντιφατικής αυτής σχέσης που παρουσιάζουν τα διαγράμματα - παρουσία αλλόγλωσσων - απομάκρυνση Ελληνοκυπρίων από τα σχολεία - είναι πολύ πιο ισχυρή αν αναλογιστεί κανείς ότι το Υπουργείο Παιδείας «διαμεσολαβεί» ως καταλύτης στην πολιτική των εγγραφών, μεταφέροντας αριθμούς αλλόγλωσσων μαθητών σε γειτονικά σχολεία, ύστερα από αίτημα Επαρχιακού Γραφείου προς τη Διεύθυνση Α' βάρθμιας (17/9/1999) και της Συνομοσπονδίας Γονέων (10/9/1999).
3. Τα τρία σχολεία παρουσιάζουν και ένα ακόμη κοινό μοτίβο στις αναλογίες των εγγραφών τους, αυτό που εντοπίζεται στη σχολική χρονιά 1999-2000. Η κατακόρυφη πτώση των εγγραφών ξένων υπηκόων και η αύξηση των εγγραφών Ελληνοκυπρίων στα τρία αυτά σχολεία, δεν οφείλεται στην απουσία μεταναστευτικού ρεύματος ή μείωσης των ξένων στις αντίστοιχες περιοχές. Πρόκειται για την άτυπη έναρξη της «διαπολιτισμικής» πολιτικής και διαλόγου στην Κύπρο και την παρουσία του νόμου για «όχι πλέον των πέντε αλλόγλωσσων ανά τάξη» (17/9/1999; 10/9/1999). Πρόκειται για μια προσωρινή ρύθμιση εκπαιδευτικής πολιτικής που είχε ως στόχο να ικανοποιήσει το αίτημα των συγκεκριμένων σχολείων και των συνδέσμων γονέων για διανομή και διάχυση των αλλόγλωσσων και σε άλλα σχολεία της εκπαιδευτικής περιφέρειας.
4. Η πορεία των εγγραφών μετά το 1999-2000, χρονιά ορόσημο γιατί στον πολιτικό διάλογο εμπλέκονται πλέον και τα σχολεία «διανομής» των ξένων μαθητών, διαφοροποιείται στις τρεις σχολικές μονάδες. Στο σχολείο Α το προγενέστερο του 1999 μοτίβο συνεχίζεται. Στο σχολείο Β την αμέσως επόμενη χρονιά οι αναλογίες δείχνουν την ίδια αντιφατική τάση ενώ το 2002 παρουσιάζει σταθεροποίηση της κατάστασης. Τέλος, στο σχολείο Γ η διατήρηση των αριθμών που διαμορφώθηκαν με τις πρόνοιες του Υπουργείου δείχνουν ότι διατηρούνται για δύο χρονιές, ενώ την αμέσως επόμενη το μοτίβο επανέρχεται στην αρχική του τάση, αύξησης ξένων και αποχώρησης των ντόπιων.

Το Υπουργείο Παιδείας, την επίσημη πολιτική διανομής των παιδιών αυτών σε γειτονικά σχολεία, την προβάλλει ως μέτρο αντιμετώπισης της γκετοποίησης και της περιθωριοποίησης των μαθητών αυτών στα σχολεία, ενώ ταυτόχρονα άτυπα επιτρέπει στους Ελληνοκύπριους γονείς την μετακίνηση των παιδιών τους σε άλλες εθνότητες, γλωσσικά και πολιτισμικά ομοιογενείς σχολικές μονάδες. Στην πρώτη περίπτωση, προάγει την προοδευτική πολιτική του ως διαμεσολαβητής στην καταστρατήγηση της γκετοποίησης των «αλλόγλωσσων» μαθητών, ενώ στη δεύτερη η προοδευτική του πολιτική βασίζεται στην άτυπη αναγνώριση του δικαιώματος της ελεύθερης επιλογής των Ελληνοκυπρίων γονέων να επιλέγουν το σχολείο της αρεσκείας τους. Πρόκειται λοιπόν,

και στις δύο περιπτώσεις για μια πολιτική «δύο μέτρων και δύο σταθμών», η οποία διαχέεται πλέον και από σχολείο σε σχολείο, καθώς η παρουσία μαθητών διαφορετικού πολιτισμικού κεφαλαίου δεν είναι υπόθεση «κάποιων» σχολείων αλλά εξελικτικά προάγεται σε εθνική υπόθεση, σε ζήτημα εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής.

Η απουσία προληπτικής πολιτικής τόσο σε εθνικό όσο και σε σχολικό επίπεδο θεμελιώνεται στη θέσπιση απλά ρυθμιστικών μέτρων, τα οποία μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα καταργούνται από την ίδια την αλλαγή της κοινωνικής και σχολικής πραγματικότητας. Η πρακτική των τριών αυτών σχολικών μονάδων, καταδεικνύει ότι η πολυπολιτισμικότητα ως φαινόμενο και κοινωνική πραγματικότητα, προκαλεί αλλαγές στο σύστημα της επιλογής στην εκπαίδευση, οδηγώντας συστηματικά στην αποδυνάμωση του γραφειοκρατικού ελέγχου και στην εισαγωγή στοιχείων «εκπαιδευτικής αγοράς» στο κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα, ελλείψει θεμελιωμένων μέτρων και μελετών πρόβλεψης στην εκπαίδευση. Πρόκειται για μια κοινωνική αλλαγή, που τελείται στα όρια του εξωτερικού περιβάλλοντος των σχολικών συστημάτων, η οποία επιφέρει σημαντικές αλλαγές στη σύσταση και τη λειτουργία του ίδιου του σχολικού συστήματος. Ο διοικητικός μηχανισμός του Υπουργείου σαφώς μπορεί και πρέπει να έχει καθοδηγητικό και διαμεσολαβητικό ρόλο στην περίπτωση αυτή με:

1. τη διαμόρφωση προληπτικής πολιτικής βασισμένης σε μελέτες διάγνωσης αλλά και πρόβλεψης σε ό,τι αφορά την προοπτική μιας διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στην Κύπρο. Μιας πολιτικής που αποτελεί προτεραιότητα για την εκπαιδευτική πολιτική του δημόσιου συστήματος, για να μπορέσει να αντεπεξέλθει στην αντιμετώπιση της ελεύθερης διακίνησης και διαμονής Ευρωπαίων πολιτών στην Κύπρο, μετά την 1η Μάη του 2004
2. την εξεύρεση μέσων και τρόπων ενίσχυσης και στήριξης των συγκεκριμένων σχολικών μονάδων. Την προαγωγή τους σε κέντρα διαμόρφωσης μιας παγκόσμιας ταυτότητας του πολίτη. Η στήριξη και η διατήρηση του μεικτού πληθυσμού στα σχολεία αυτά αποτελεί άλλωστε το θεμελιακό στοιχείο για το σχεδιασμό και την υλοποίηση μιας διαπολιτισμικής πολιτικής, η οποία θα ανταποκρίνεται ισότιμα σε όλους τους μαθητές, ενώ θα προάγει τη διαπολιτισμική και παγκόσμια ταυτότητα και του ντόπιου πληθυσμού.

Τέλος, η περίπτωση της Κύπρου και του τρόπου με τον οποίο εισάγεται το φαινόμενο της επιλογής στη δημόσια εκπαίδευση, φωτίζει μια νέα σημαντική διάσταση για το χώρο της διοίκησης των εκπαιδευτικών συστημάτων: ότι η επιλογή στην εκπαίδευση δεν αποτελεί αναγκαία και αποκλειστικά μέτρο εκπαιδευτικής πολιτικής, επίσημη ρύθμιση των εθνικών συστημάτων παιδείας, μέτρο απογραφειοκρατικοποίησης και κατάλυσης των κρατών πρόνοιας αλλά και άτυπη, ανεπίσημη αλλαγή η οποία μάλιστα ξεκινά από τη βάση του συστήματος και διαχέεται προς τα ανώτερα επίπεδα ιεραρχίας (bottom – up change), περίπτωση ομοιοστατικής απόληξης των συστημάτων σε κοινωνικές αλλαγές.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Αγγελής, Α. (1999). *Το Ενιαίο Σχολείο στην Αγγλία, μύθος και πραγματικότητα*. Αθήνα: Εκδ. Τυπωθήτω
- Αγγελίδου, Κ., Γεωργίου Μ., Παπαϊωάννου Μαρία (2001). Το δικαίωμα επιλογής στην Εκπαίδευση: Μελέτη των περιπτώσεων Η.Π.Α, Αγγλίας, Γαλλίας, Ολλανδίας και Ιαπωνίας. *ΔΕΛΤΙΟ ΚΟΕΔ*, αρ. 10, 5 – 8.
- Carl, J. (1994). Parental Choice as National Policy in England and the United States, *Comparative Education Review*, 38, (3), 294 – 322.
- Πέτρου, Σ. (2001). Κυπριακή Εκπαίδευση. Αθήνα: Γκιούρδας.
- Koutselini, M. & Persianis, P. (2000). Theory-practice Divide in Teacher Education at the University of Cyprus and the Role of the Traditional Values of the Orthodox Church. *Teaching in Higher Education*, 4, 501 – 520.
- Κουτσελίνη – Ιωαννίδου, Μ. (1997). *Η εκπαιδευτική πολιτική και το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών στην Κύπρο*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Langouet, G. & Leger, A. (2000) . Public and private schooling in France: an investigation into family choice, *Journal of Education Policy*, 15, (1), 41 – 49.
- Louis, K. & Van Velzen, B. (1991). A look at choice in the Netherlands. *Educational Leadership*, 48, (4), 66-72.
- Mellizo-Soto, M. (2000). Education Policy and equality in France: the socialist years, *Journal of Education Policy*, 15, (1), 11 – 17.
- Pashiardis, P. (1997). Towards Effectiveness: What do secondary school leaders need in Cyprus? *British Journal of In-service Education*, 2, 267 – 282.
- Pashiardis, P. (1994-1995). Educational Institutions in Cyprus, in: Stavrou T. (ed.) *Modern Greek Studies Yearbook*, Vol. 10/11, 89 – 117 – 137.
- Persianis, P. (1996). The British Colonial Education 'Lending' Policy in Cyprus (1878 – 1960): an intriguing example of an elusive 'adapted education' policy, *Comparative Education*, Vol. 32, 45 – 68.
- Persianis, P. (1994-1995). The Greek-Cypriot educational policy in Cyprus as an expression of conflict at the political, cultural and socio-economic levels, in: T. Stavrou (ed.), *Modern Greek Studies Yearbook*, Vol. 10/11, 89 – 116.
- Ritzen, M.J., Dommelen, V, J. & Vijder, D., J. (1997). School Finance and School Choice in the Netherlands, *Economics of Education Review*, 16, (3), 329 – 335.

Ο ρόλος του διευθυντή στη δημιουργία κοινότητας μάθησης

Σάββας Παπαχαράλαμπος, δάσκαλος

Η βελτίωση των σχολείων τονίζει την ανάγκη συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών, μεταξύ των μαθητών και μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών. Τα μέλη της σχολικής κοινότητας υποστηρίζονται καλύτερα για να αλλάξουν την τακτική τους όταν δεν είναι σε απομόνωση ή σε συναγωνισμό μεταξύ τους. Πρόσφατες έρευνες προωθούν την αξία της συνεργασίας, των ομάδων εργασίας και τις επαγγελματικές μαθησιακές κοινότητες. Η ιδέα είναι ότι οι σχέσεις και η ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των εκπαιδευτικών τους οδηγεί σε εμπέδωση στον τρόπο διδασκαλίας των αντικειμένων που διδάσκουν.

Για αυτό σταδιακά οι παραδοσιακές μορφές διοίκησης πρέπει να διαφοροποιούνται, για να στηριχθούν τα νέα μοντέλα επαγγελματικής ανάπτυξης. Σύμφωνα με το Leithwood (1999) αναγνωρίζεται η ανάγκη των διευθυντών να επικεντρωθούν στις συμπεριφορές των δασκάλων οι οποίες επηρεάζουν περισσότερο τη μαθησιακή πρόοδο των μαθητών. Η δημιουργία κοινότητας μάθησης η οποία επιδιώκει να καλλιεργήσει ένα κλίμα μάθησης

και έρευνας μέσα στο σχολείο απαιτεί από τη διοίκηση να δώσει ιδιαίτερη έμφαση στη βελτίωση της ποιότητας της διδασκαλίας ούτως ώστε να ανταποκρίνεται στις μαθησιακές ανάγκες. Σύμφωνα με τους Lieberman & Miller (1999) ενώ πολλοί διευθυντές έχουν υπόψη τους τη σημασία της διοίκησης που προωθεί την επαγγελματική επιμόρφωση του εκπαιδευτικού, εντούτοις εγκλωβίζονται σε παραδοσιακούς ρόλους διεύθυνσης όπως εκείνο της επιθεώρησης και της επιβολής πειθαρχίας.

Ο νέος ρόλος του διευθυντή απαιτεί την προσφορά νέων ιδεών σε ένα κλίμα εμπιστοσύνης και ανοικτού πνεύματος. Ο διευθυντής διατηρεί τη νέα κουλτούρα εισάγοντας τις σχετικές πληροφορίες διαμέσου εκπαιδευτικών άρθρων και οργανώνοντας τους εκπαιδευτικούς σε κοινότητες μάθησης. Ενδιαφέρεται για την εισαγωγή καινοτομιών και προτρέπει τους εκπαιδευτικούς να εφαρμόζουν νέες μεθόδους διδασκαλίας. Δημιουργεί επίσης τις ευκαιρίες για τους εκπαιδευτικούς να συζητούν και να μοιράζονται τις απόψεις τους για τη διαδικασία δι-

δασκαλίας και μάθησης. Προμηθεύει επίσης τους εκπαιδευτικούς με διάφορα άρθρα τα οποία μελετούν από προηγουμένως και τα συζητούν στις κοινές τους συναντήσεις στα πλαίσια των ομάδων τους. Θέματα όπως: η οργάνωση του σχολείου, αυθεντική μάθηση, δεξιότητες μάθησης, τρόποι συνεργασίας των μαθητών, τρόποι αξιολόγησης και διόρθωσης των εργασιών και διάφορα άλλα μπορούν να αποτελέσουν κίνητρα για αναστοχασμό και βελτίωση της καθημερινής τους διδακτικής πρακτικής. Επιπλέον παρέχει την ευκαιρία στους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν στις ίδιες τάξεις να συναντιούνται μερικές φορές την εβδομάδα για να προετοιμάζονται από κοινού.

Ο Blase (1998) αναφέρει τρία βασικά χαρακτηριστικά του ρόλου του διευθυντή ο οποίος προωθεί τη δημιουργία κοινότητας μάθησης μέσα στο σχολείο του. Τα τρία αυτά χαρακτηριστικά είναι:

- Μιλάει και προσεγγίζει ελεύθερα τους εκπαιδευτικούς

- Προωθεί την επαγγελματική τους πρόοδο
- Προωθεί τον αναστοχασμό του εκπαιδευτικού στην εργασία του

Τα τρία αυτά χαρακτηριστικά συνδέονται με τρία άλλα χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς του διευθυντή που έχουν θετική επίδραση πάνω στους εκπαιδευτικούς:

- Να είναι ορατός μέσα στο σχολείο-αλλά να μη διακόπτει, αλλά ούτε και να είναι εξαφανισμένος
- Να επαινεί τα αποτελέσματα-αλλά να μην κριτικάρει
- Να εδραιώνει την αυτονομία-αλλά να διατηρεί τον έλεγχο

Τα θετικά αποτελέσματα σε σχέση με το ρόλο του εκπαιδευτικού έχουν να κάνουν με τη χρήση του επαίνου, την αυτονομία και την ορατότητα μέσα στο σχολείο ενώ τα αρνητικά έχουν να κάνουν με την άσκηση κριτικής, τον έλεγχο και την αίσθηση της απουσίας του από το σχολείο (Blase, 1998). Ο Blase (1998) επίσης αναφέρει ότι ο νέος ρόλος του διευθυντή απαιτεί υψηλά επίπεδα επαγγελματικής γνώσης, δεξιοτήτων και κατανόησης παιδαγωγικών θεμάτων όπως: θεωριών μάθησης, μεθόδων διδασκαλίας, τρόπων προσέγγισης του μαθητή κτλ. Εισηγείται λοιπόν τους ακόλουθους τρόπους για προσέγγιση του εκπαιδευτικού:

- Να κάνει εισηγήσεις
- Να δίνει επανατροφοδότηση
- Να κάνει επίδειξη μαθημάτων
- Να χρησιμοποιεί την έρευνα
- Να δίνει ατομικές συμβουλές

Η επαγγελματική ανάπτυξη του προσωπικού δεν τελειώνει όμως με το να έχει ο διευθυντής τους πιο πάνω ρόλους. Η επαγγελματική ανάπτυξη του προσωπικού περιλαμβάνει τη μελέτη της διαδικασίας διδασκαλίας και μάθησης, τη στήριξη της συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών, την αλληλοπαρακολούθηση και αλληλοστήριξη για την εφαρμογή νέων μεθόδων διδασκαλίας, τη διεξαγωγή λειτουργικής έρευνας, την παρατήρηση διαφόρων μαθημάτων κτλ.

Σύμφωνα με τους Clement & Vandenberghe (2001) οι κύριες

στρατηγικές που χρησιμοποιούν οι διευθυντές για να βελτιώσουν την ποιότητα διδασκαλίας και μάθησης είναι:

- Η Δειγματική διδασκαλία
- Ο έλεγχος
- Ο επαγγελματικός διάλογος και η συζήτηση

Με τη δειγματική διδασκαλία εννοούμε ότι οι διευθυντές χρησιμοποιούν τη διδασκαλία τους σαν παράδειγμα για το τι και το πως διδάσκουν, εργάζονται με άλλους εκπαιδευτικούς ταυτόχρονα μέσα στις τάξεις, χρησιμοποιούν τις συνεδρίες για να προωθήσουν και να υποστηρίξουν τις επαγγελματικές αξίες και πρακτικές. Ο έλεγχος συνεπάγεται ότι οι διευθυντές ελέγχουν τον εβδομαδιαίο προγραμματισμό των εκπαιδευτικών, επισκέπτονται τις τάξεις, κοιτάζουν παραδείγματα εργασιών των μαθητών, παρακολουθούν την εφαρμογή των πολιτικών του σχολείου και εξετάζουν τις πληροφορίες αξιολόγησης της προόδου των μαθητών. Ο επαγγελματικός διάλογος αναπτύσσεται μέσα από τις συνεδριάσεις του προσωπικού, τον καθημερινό αναστοχασμό που απορρέει από τις καθημερινές πρακτικές και την επίσκεψη μέσα στις τάξεις. Αντί να προσπαθεί να τους μάθει νέες γνώσεις, τους προκαλεί να αναστοχαστούν και να αναλύσουν τις καθημερινές τους πρακτικές.

Πιο κάτω παρατίθενται μερικά από τα σχόλια διευθυντών που προσπαθούν να προωθήσουν την επαγγελματική πρόοδο του εκπαιδευτικού:

«Νομίζω ότι το καλύτερο πράγμα που μπορώ να κάνω για τους εκπαιδευτικούς του σχολείου μου είναι να βρισκω δημιουργικούς τρόπους να αξιοποιούμε το χρόνο μας μαζί και συνεργατικά. Αυτό δεν είναι εύκολο να το καταφέρεις κατά τη διάρκεια μιας κανονικής σχολικής μέρας. Χρειάζεσαι πρώτα από όλα επιπλέον χρόνο».

«Η συνεργασία χρειάζεται να καλλιεργείται κατά τη διάρκεια της σχολικής μέρας. Τέτοιον είδος κουλτούρες δεν αναπτύσσονται από τη μια μέρα στην άλλη. Χρειάζονται χρόνο και πρέπει να διαθέσεις τον απαιτούμενο χρόνο

για αυτά. Πρέπει όμως να είναι προτεραιότητά σου η συνεργασία μεταξύ του προσωπικού. Είναι εύκολο να το αρχίσεις αλλά πολύ δύσκολο να το διατηρήσεις λόγω έλλειψης χρόνου».

Τελειώνοντας, θα ήθελα να αναφέρω μερικά προσωπικά μου συμπεράσματα όσον αφορά το ρόλο του διευθυντή για την προαγωγή της επαγγελματικής βελτίωσης του εκπαιδευτικού. Πρώτον, ένας αποτελεσματικός τρόπος για στήριξη της συνεργατικής έρευνας μεταξύ των εκπαιδευτικών είναι να γίνουν και οι ίδιοι οι διευθυντές μέλη της ομάδας έρευνας, ερευνώντας, μελετώντας, διαβάζοντας, αναλύοντας προβληματικές καταστάσεις, ρωτώντας και συμβάλλοντας στη συλλογική κατανόηση. Δεύτερον, είναι αναγκαίο οι διευθυντές να αναπτύξουν και να διατηρήσουν ψηλά επίπεδα γνώσης και κατανόησης της διαδικασίας διδασκαλίας και μάθησης ούτως ώστε να νιώθουν ασφάλεια για να δημιουργήσουν σχολεία προαγωγής της διδασκαλίας και μάθησης. Τρίτον, όχι μόνο πρέπει να δημιουργούν τις ευκαιρίες για συνεχή μάθηση, (π.χ. να αξιοποιούν κάθε τυχαία αφορμή για διάλογο και συζήτηση) στήριξη και επαντροφοδότηση στους εκπαιδευτικούς για να αποκτήσουν δεξιότητες και να πειραματιστούν με καινοτομίες ή να εφαρμόσουν νέες μεθόδους διδασκαλίας αλλά οι ευκαιρίες αυτές να αφήνουν τον απαραίτητο χώρο και χρόνο στο δάσκαλο να πειραματιστεί με τα νέα δεδομένα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Leithwood, K.A. (1999) *Changing leadership for changing times*, Buckingham: Open University Press.
- Lieberman, A. & Miller, L. (1999) *Teachers- transforming their world and their work*. New York: Teachers College Press.
- Blase, J. (1998) *Handbook of instructional leadership*. London: David Fulton Press.
- Clement, M. & Vandenberghe, R. (2000) How school leaders can promote teachers' professional development. An account from the field. *School leadership and management* 21(1), pp. 43-57.